

Glas

Slavenske kulturne akcije

Leto XXIV, 11-12

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

November-december 1977

Z Jezusovim vstopom v zgodovino se je Bog dokončno in nepreklicno zavzel za svet in človeka. Odkar je Jezus vstopil v naš čas in prostor, svet ni več brez Boga. Obenem je končano oboževanje sveta: svet ni Bog, zato ga ni dovoljeno častiti po božje, to bi bilo malikovanje. Pa tudi ne gre sveta preklinjati in obupavati nad njim, saj je Oče poslal vanj s Sinom odrešenje in ljubezen.

Učlovečenje božjega Sina pomeni, da se neskončni Bog napoti v meje kočnega, večni Bog v človeški čas, božje bogastvo v človeško revščino, Sveti v našo grešnost, polnost življenja v našo krhkost, Stvarnik v svojo stvar.

In to čudovito dogajanje se začne v hlevu, v jasliah za živali, v otroku. To je pravi človeški otrok, v katerem si privzame Bog človeško podobo. In tu ne gre le za nekaj zunanjega, kakor če bi kakšen kapitalist igral vlogo berača, po koncu igre pa bi beraške cunje odložil v garderobi. Učlovečenje ni igra.

A ta prihod božjega Sina med nas je imel določeni namen: tega namreč, da bi bili z njim mi posvečeni. Bog je postal človek, da bi človek postal Bog. Bog je stopil v čas, da bi lahko stopil človek v večnost. Bog je prišel v meje končnega, da bi mogel človek v božjo neskončnost. Bog je stopil v človeško revščino, da bi mogel človek v božje bogastvo.

Seveda se pa to poboženje človeka ne uresničuje avtomatično, brez človekovega sodelovanja. Bog nam ponuja Sina kot svoboden dar, človek lahko ta dar le svobodno sprejme. Samo tistim, ki ta dar sprejmejo, daje učlovečeni Sin pravico, da postanejo božji otroci.

To je osrednje sporočilo božiča in le to je lahko vir pristnega božičnega veselja. Tako je učlovečenje božjega Sina ne le začetek našega štetja, ampak tudi in predvsem tečaj zgodovine in našega življenja. To zadnje seveda le, če sami hočemo.

naša luč, 1977/10

MARJANCA SAVINŠEK: NOVO LETO
(gvaš, posebej za Glas)

tako je varno tukaj

Nocoj se tudi ti smehlaj,
otrok brezdomcev!
Ne narejeno, kot da hočejo odrasli.
Glej, jaslice:
še Božje Dete nima dóma.

Čez vhod v votlino stare koče
ščit visi.

In veter kuka ves zavzet
skoz špranje okna:
kaj dela Jezušček
v rokah Marijinih?

In ti in jaz nocoj
povzdigniva glavó.
Ne čutiš, da je Dom,
kjer Jezušček prebiva?
Tako svetlo je tukaj, varno,
prav in milo.

Morda tam daleč, v zemlji prednikov,
sneži.

A nama v Jezuščka očeh
goré kristali,
ko naju gleda čisto tih
s pleníc na slami.

Tokio, božič 1977

Vladimir Kos.

Todos sentimos el estruendo del choque generacional de estas dos "civilizaciones", que llevan el nombre de "racionalismo" y de "irracionalismo", y cuyo enfrentamiento no ha cesado y probablemente no cese si no abrimos las puertas a una forma diferente de vida, a una civilización que supere la reinante dicotomía, y que Paulo VI propone con el nombre de "civilización del amor".

¿Cuál es el contenido de esta civilización?

Se trata de cambiar todo: el hombre, la familia, la sociedad, la educación, el trabajo, la ciencia, el arte, etc. Este cambio radical tiene que operarse según un principio que rija la dinámica de todas las áreas. Este principio, proclama Paulo VI, es el del amor social, el de la caridad. Se trata, dice, "de infundir en la común conciencia social un espíritu de amor, de solidaridad, de servicio, que atempere y corrija el egoísmo renaciente y que conduzca al hombre de nuestro tiempo a la concordia, a la colaboración, a la paz".

Este amor-ley suprema no ataca a la inteligencia ni a sus especulaciones, todo lo contrario; pero engendra una ciencia y una técnica al servicio del amor u sus frutos. La riqueza, el progreso económico, dejan de ser una meta, y se tornan instrumentos de desarrollo humano y cristiano de los demás. No son un "sí" sino un "para el prójimo". Indudablemente, el que quiera formar parte de esta nueva forma de vivir, debe experimentar un cambio, una verdadera conversión, por cierto nada fácil, ya que está totalmente habituado a una mentalidad racionalista o irracionalista, pero siempre egocéntrica e individualista, ajena a las auténticas exigencias del Evangelio.

mons. Pío Laghi

(de la revista Vigencia, 1977)

iz s k a

slovenska kulturna akcija v letu 1978

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA stopa v 25. leto svojega delovanja, skoraj bo dopolnila četrto stoletja kulturnega poslanstva v svetu, o katerem smo prepričani, da ga bo bodoči zgodovinar slovenskega zdomstva ocenil kot izredno pozitivno kulturno dejanje. Naša dolžnost je, da ustanovo, ki smo jo s takimi žrtvami ohranjali v življenju, vzdržimo tudi v sedanjem morda najbolj težavnem razdobju obstoja, ko na nas pritiska gospodarska kriza s posebnimi težavami in nam grozi vsaj z nujno omejitvijo, če že ne s prenehanjem dela.

Kar se tiče kulturnega dela, moramo utrditi, da so med nami še kulturni delavci, ki pričajo in dokazujejo, da SKA s svojim delom in svojim glasilom, revijo, izdajami knjig in prirejanjem kulturnih večerov, ni v krizi. V krizi je vse bolj občinstvo, ki naj to in tako kulturno delo spremlja, jemlje z ljubeznijo od njega in naj mu v zameno daje moralno in gmotno podporo. Potrošniški način sodobnega življenja, pomanjkanje slovenske kulturne zavesti med domačimi in žrtve zanj sta vzrok, da naše kulturne ustanove na sploh bolj životarijo kot cvetoče zore, dasi ustvarjajoče sile med nami še niso usahnile in se celo pomlajajo, pojavljajo se nove, čeprav v manjši meri.

Slovenska kulturna akcija hoče vzdržati tudi v novem letu svoje delovanje v okviru načelnih smernic, ki smo jih že tolikokrat poudarili, na temelju naravne etike in idealističnega krščanstva. Širok okvir, ki lahko zajame mnogo ustvarjalcev z otenki najrazličnejših estetskih in življenjskih slogov in jih združuje v delovnih odsekih ustvarjalcev Slovenske kulturne akcije.

1 V Buenos Airesu, kjer je sedež ustanove, bomo nadaljevali s periodičnimi *KULTURNIMI VEČERI*, za katere imamo že obljubljeni predavanja iz najrazličnejših odsekov našega kulturnega življenja. Na njih bodo predstavljali nove knjižne izdaje njih avtorji, – predvsem ob izidu Antologije zdomske lirike – kar bo pomagalo k živi povezavi ustvarjalcev z občinstvom. *Literarni odsek* se bo spomnil stoletnice rojstva Otona Župančiča. Tudi delo A. Solženicyna zori že dalj časa k obrazložbi. *Likovni odsek* obeta predavanja strokovnjakov o holandski umetnosti, pa o češkem baroku z bogatimi diapozitivi. Upamo tudi, da bodo v tem letu razstavljali nova dela naši tukajšnji umetniki, starejši in mlajši. *Glasbeni odsek* bo počastil 150-letnico smrti vélikega romantika Franca Petra Schuberta, ki se ga letos spominja ves kulturni svet. Poseben večer pa je odsek odmeril tudi soočenju z glasbenim opusom Gustava Mahlerja.

V sodobno duhovno problematiko bodo segla predavanja *filozofskega in teološkega odseka*. *Naravoslovni odsek* je tudi obljubil svoje sodelovanje. Upamo in želimo, da nas bo po le prevelikem premoru s kakšno izvirno stvaritvijo predstavil kulturno kvalitetno tudi *gledališki odsek*.

Ob vsem se bo odbor prizadeval, da bo kulturni spored v Buenos Airesu za sezono 1978 najavil še pred začetkom in si zagotovil tudi določene datume.

Pričakujemo odziv pri slovenskem občinstvu, saj bo s svojo prisotnostjo na naših kulturnih prireditvah izkazalo zanimanje za ustvarjalno delo slovenskega kulturnika v zdomstvu.

2 **GLAS**, glasilo Slovenske kulturne akcije, bo v 25. letniku izšel šestkrat, vselej na 16 straneh. Poročal bo o delu Kulturne akcije, o njenih ustvarjalcih in njihovih stvaritvah širom sveta, o sodobnih kulturnih vprašanjih z glosami o dogajanju v času doma in po svetu. Urednik *Nikolaj Jeločnik* obljublja za novi letnik vrsto pogovorov z najplodnejšimi slovenskimi kulturnimi ustvarjalci v svetu in v Argentini.

3 **MEDDOBJE**, revija Slovenske kulturne akcije, bo izhajala v obsegu 80 strani ter z umetniškimi prilogami slovenskih likovnikov v velikem svetu. Urednik *France Papež* bo skušal združiti v njenem obsegu čim več zdomskih in zamejskih kulturnih delavcev vseh življenjskih dob. Revija naj bo ogledalo našega dela na polju umetnosti in znanosti v vseh panogah.

4 **KNJIŽNE IZDAJE**. Dve knjigi, ki sta v pripravi v tiskarni, bosta izšli še na račun zakasnitve jubilejnih publikacij ob 20-letnici Slovenske kulturne akcije: Črtice *Jožeta Krivca: Pij, fant, grenko pijačo*, ki družijo haloško pokrajino z begunskim in izseljenskim življenjem, ilustriral jo je slikar I. Bukovec; pa *Antologija zdomske lirike*, ki sta jo uredila *France Papež* in dr. *Tine Debeljak*. Uvod je napisal *F. Papež*, ki bo knjigo tudi opremil. Antologija, ki je že zdavnaj nujno potrebna, obeta biti ena najpomembnejših knjig Slovenske kulturne akcije, kajti v njej bodo zbrane najlepše pesmi naših zdomskih pesnikov, ki so zdaj raztresene po različnih knjigah in listih.

Kot novost bo 1978 Slovenska kulturna akcija izdala samo dve knjigi, a le iz gospodarskih razlogov, ki terjajo od nas skrajno omejitvev.

Prva knjiga bo izbor *Mauserjevih pesmi* pod naslovom *Zemlja sem in večnost*. Mauser je pustil v zapuščini kakih 250 pesmi, ki jih je pomladi l. 1976 izročil osebno predsedniku Slovenske kulturne akcije, da razpolaga z njimi. Dogovorila sta se, da jih bo skušal izdati v okviru Slovenske kulturne akcije takoj po izidu Antologije. Med tem časom je pesnik umrl. Njegovi prijatelji so že ob pogrebu namesto venca darovali začetni fond za izdajo pesmi, pa tudi Slovenska kulturna akcija je takoj sklenila, da za obletnico smrti odkrije svetu Mauserja kot pesnika, in ga najprej izda v lepem izboru *Tineta Debeljaka* in v opremi *Bare Remec* kot lepotno izdajo v pisateljev spomin. Ne bo to samo lepa knjiga, temveč izredno pomembna, saj bo po izbiri in dodani besedi o pesniku razvidno, da je bil *Karel Mauser* izredno čustven poet, svojski in visoko umetniški. Njegova pesem bo predstavljala njegovo najčistejšo umetnost, pisano iz

sebe brez kakršnihkoli drugotnih namenov. Prva pesniška zbirka (nujno bo potrebna v Zbranih delih, ki jih napoveduje *Mohorjeva družba* v Celovcu celotna zbirka pesmi) bo pokazala *Mauserja* kot vrednega nadaljevalca tradicije svojih vrstnikov *Balantiča* in *Hribovska*, čeprav čisto na svojski način. Gotovo: po izdaji te zbirke bo *Mauser* dobil ime tudi kot pesnik, ter je urednik prepričan, da se bodo poleg pripovedniške najboljše povesti *Ljudje* pod bičem imenovale kot enako kvalitetno delo njegove pesmi.

Druga knjiga bo zbirka novel *Franka Bukviča*. Tega prekmurskega pisatelja poznamo iz velikega romana *Brezdomci*, predvsem pa iz prve zbirke novel, ki jih je Slovenska kulturna akcija izdala pred leti pod naslovom *Ljudje iz Olšnice*. Ta knjiga je odkrila novega pisatelja in utrdila njegov sloves. Toda *Ljudje iz Olšnice* so samo podobe iz okolice *Murske Sobote*, dočim je še drugih več njegovih prekmurskih in ameriških novel nezbranih po raznih revijah, celo v ameriških angleških antologijah so prevedene, ki niso v omenjeni knjigi. Te je pisatelj zdaj zbral in jim dodal tudi na zadnjem natečaju prof. dr. *Lenčka* nagrajeno novelo *Sosed*, ter še nekaj drugih novih novel (24. junij 1941, *Psa*, *Napredovanje*). Tako bo nova zbirka novel še močnejša kot prva, ker ne bo vezana samo na *Olšnico*, temveč na vse kraje, ki jih zajema njegovo pero: na *Prekmurje*, pa tudi *Ameriko*. Predvsem življenje med slovenskimi izseljenci v novem svetu bo dajalo tej novi knjigi svojsko zanimivost in umetniško težo.

Ko dajemo tako pred javnost v obrisu delovni načrt Slovenske kulturne akcije za leto 1978, hočemo samo naznaniti nadaljevanje dejavnosti naše ustanove in voljo k razmahu v tudi teh razmerah, ki so nam vsiljene. Hočemo vztrajati v delu in se obračamo na občinstvo, da nam ostane zvesto in da z naročnino podpre naše kulturno delo med slovenskim zdomstvom in zamejstvom. Brez naročnikov naših publikacij in podpornikov je vsak napor brezploden. Mislim pa, da je naše delo v preteklosti vrednostno ne samo z ozirom na slovenstvo v svetu, temveč bo prišel čas, ko bo z objektivno vrednostjo vključeno tudi v zgodovino slovenskega naroda v celoti.

Bližamo se petindvajseti obletnici delovanja SKA. Ali naj se pred jubilejem pretrga to plodno ustvarjanje? Ustvarjalci odklanjamo za to odgovornost, polagamo jo na rame občinstva, z upanjem vanj pa tudi z ljubeznijo gremo v novo leto 1978 z veliko voljo po ustvarjanju in tudi z željo po uspehu.

Dr. Tine Debeljak

predsednik SKA.

Ob božiču 1977.

IZŠEL JE
PRVI DVOJNI ZVEZEK
XVI. LETNIKA

revije

meddobje

160 strani in 8 strani
umetniške priloge,

uredil in opremil
FRANCE PAPEŽ

UVODNIK: FRANCE PAPEŽ (ARGENTINA), BUENA CARTA (1)
POEZIJA IN PROZA: KAREL MAUSER (ZDA), DVE PESMI (2)
* VINKO BELIČIČ (ITALIJA), TOSTRAN DOLINE (3) * VLADIMIR KOS (JAPONSKA), VEČ PESMI (656); TAM KJER SE ŽARKI ZLOMIJO (101)
* MILENA ŠOUKAL (ZDA), PESMI (115) * JOŽE KRIVEC (ARGENTINA), POZDRAVLJEN, DOBER ČLOVEK (119) * VINKO ŽITNIK (ARGENTINA), ČAR SLOVENSKEGA PODEŽELJA (138).

RAZPRAVE: VINKO BRUMEN (ARGENTINA), ALEŠ UŠENIČNIK — POIZKUS PODOBE FILOZOFA IN NJEGOVE FILOZOFIJE (21) * TINE DEBELJAK (ARGENTINA), KAZIMIR WIERZYNSKI DO RAZPADA POLJSKE 1939 (88)

PREVODI: TINE DEBELJAK (ARGENTINA), KAZIMIERZ WIERZYNSKI: OLIMPIJSKI, VENEC (69)

POGLEDI: FRANK F. BÜKVIČ (ZDA), KARL HEINZ JAKOBS: DAS GRÜNE LAND (146)

KRONIKA: TINE DEBELJAK (ARGENTINA), LEPOSLOVNE NAGRADE DR. IGNACIJA LENČKA (152)

UMETNIŠKA PRILOGA: akad. slikar BOŽIDAR TED KRAMOLC (KANADA), SKICE IZ INTERNACIJE V GONARSU

Izšla je dvojna številka novega letnika Meddobja. Končno spet izraz naše ustvarjalnosti in življenja — 160 strani in 8 strani umetniške priloge gonarskih risb akad. slikarja Teda Kramolca. Iz vsebine tega zvezka navajam prispevke in se pri izvirnih nekoliko pomudim:

Novela Vinka Beličiča „Tostran doline“, ki je bila nagrajena s prvo nagrado II. natečaja Leposlovne nagrade dr. Ignacija Lenčka, je po svoji tematiki postavljena v zamejski Trst; pripoved se razvija ob večji ali manjši napetosti med mladino, ki študira na liceju in je vržena v idejno in politično vrenje — zborovanja, stavke, zasedbe — ter med nekako osamljenim in nemočnim zborom profesorjev, predvsem profesorja Simoniča, ki živi v spominih na svoj svet onstran meje. Novela je pravzaprav avtobiografska. Zanimivo je srečanje v baru med profesorjem Simoničem — avtorjem — in profesorjem Mescem — Borisom Pahorjem. Tu je vstavljena zgodba o Birnamskem gozdu, ki sicer razbije osnovno pripovedno temo, a ponazori začetno vodilno misel: strah - svoboda - premaganje strahu. Ta vložena simbolna zgodba, ki naj bi jo napisal Mesec, je lažje razumljiva, ko spoznamo, da se pisatelj nanaša na brošuro Borisa Pahorja - Alojza Rebule: Edvard Kocbek, pričevalec našega časa. V zgodbi o Birnamskem gozdu — dolini, kamor že trideset let nima nihče dostopa in kjer krvniki zmagovalcev niso ogroženi — je Kocbek tisti, ki je premagal strah in v poletni vročini vrgel vžigalico v suho listje, da bi posvetil v gozd... Na koncu se avtor spet vrne k problemu strahu in svobode, socializma in humanizma, ki muči in vznemirja mladino in — profesorja.

Dr. Vinko Brumen v 44 strani obsegajoči razpravi z znanstveno dognanostjo obravnava življenje in delo Aleša Ušeničnika. Osvetli in oceni predvsem Ušeničnikovo filozofsko dejavnost, njegovo „čisto“ filozofijo. Njegove spise razdeli v: 1. čisto filozofske, 2. sociološke, 3. učno-poučne, 4. politične in 5. druge. Izbrano in jasno preučil in podal Ušeničnikov nauk o spoznavanju, ki je nedvomno najzanimivejši del njegove filozofije. V tej zvezi omenja dosti Vebrina in njegovo teorijo ter pri vprašanjih formalnega dojetja in umevanja primerja zapleten, a bistveno podoben nauk sodobnega španskega filozofa Xaviera Zubirija. O tem, koliko in kako je bil Ušeničnik tomist, navaja dr. Brumen misli A. Šerka, E. Kocbeka, J. Janžekoviča, nadalje Ušeničnikove lastne izjave in končno sam odgovarja, da je po duhu in osnovah svoje filozofije tomist, ki pa prvotno aristotelsko-tomistično misel kolikor mogoče živo prilici modernemu človeku. Poglavlje Ušeničnik v slovenski filozofiji je dragoceno, ker imamo o zgodovini slovenske filozofije malo zbranega in napisanega. Za razumetje slovenskega novotomizma je važna tale shema: Ko je leta 1879

papež Leon XIII. zahteval obnove tomizma in se je iz tega rodil novotomizem (o novosholastiki ne bi govoril), je to gibanje seglo na slovenska tla z glavnimi predstavniki: Anton Mahnič (1850-1920), Francišek Lampe (1859-1900), Aleš Ušeničnik (1868-1952). Dokaz znanstvenosti dr. Brumnovih razprav so številne opombe in navedbe in je skrbno pisano delo, s posebnim ozirom na filozofsko znanstveno izrazoslovje, izredno dragocen prispevek za revijo.

Novela Vladimira Kosa „Tam, kjer se žarki zlomijo“, poslana za II. nagradni natečaj, a nenagrajena, je objavljena v tej dvojni številki, da ji priznamo nedvomno pripovedno vrednost. Zgodba o ameriški podmorniški enoti Shark, katere poveljnik je potomec Ignacija Summercalla — Smerkolja — je zgrajena enotno in čeprav v realističnem slogu prikazuje predvsem zunanje dogodke ob vojnem spopadu na Pacifiku leta 1944 ter ne teži po ameriški interpretaciji, vsebuje vendar globoke moralne in človeške prvine.

Poezijo (18 strani) so prispevali Karel Mauser, Vladimir Kos, Milena Šoukal in Vinko Žitnik — štiri različni načini liričnega izraza. V Mauserjevih pesmih, kolikor jih poznamo po nekaterih sem in tja raztresenih objavah — (kmalu bomo dobili pesniško zbirko) se oglašajo melodije, ki odmevajo v srcu z mirno ubranostjo in vdanostjo naravi in vesolju. — Vladimir Kos odkriva v svoji asociativni iznajdljivosti nova, neslutena lirična doživetja; zamaknjen je v središča metafizične in mistične razsežnosti stvari. — Milena Šoukal se izpoveduje z besedno magijo in ekspresijo; preko izraznega avtomatizma dosega sem in tja težko razumljive, a dramatične pretrse duše. — Vinko Žitnik, ki ga srečamo tu po dolgem molku, izlije pred nas kozmos domačijskega poetičnega besedišča; kmečka idilična pesem bi bila lahko izraz buklike.

Izvirna črtica Jožeta Krivca „Pozdravljen, dober človek!“ opisuje v konvencionalnem, a prijetno občutenem jeziku in slogu življenje znanega zdomskega zdravnika dr. Janeža. Literarno obdelana življenjepisna snov, podana z idiličnimi prijemi, nakazuje obenem realizem slovenskega begunca ob prihodu v nov svet.

Novost v prevodni literaturi je prispevek Tineta Debeljaka „Kazimir Wverzynski: Olimpijski venec“. Športne pesmi, napisane v slavo svetovnih olimpijskih iger. Prevodu in uvodu v pesmi je dodana študija Tineta Debeljaka o poljskem pesniku (1894-1969), ki je dobil za zbirko Olimpijski venec zlato medaljo na natečaju za literarne nagrade IX. Olimpijade v Amstedramu, leta 1928. Pridane so umetniške ilustracije akad. slikarke Bare Remec.

Pod zaglavjem Kronika objavlja Tine Debeljak podrobno poročilo o dveh leposlovnih nagradnih natečajih v spomin dr. Ignacija Lenčka.

France Papež
urednik

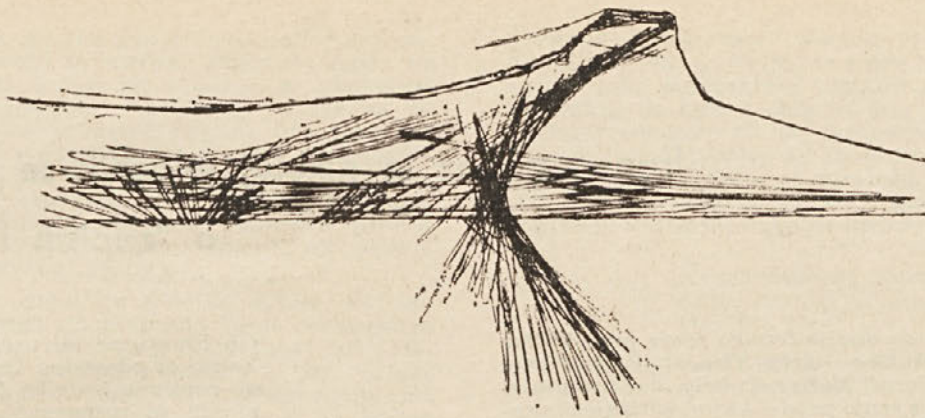
kulturni večeri

Dr. Tine Debeljak je na 9. kulturnem večeru 11. novembra 1977 spregovoril spet o nastanku in razvoju Karla Mauserja trilogije LJUDJE POD BIČEM. O spočetkih in prvih zasnutkih povesti je razkril nekaj sporočil že na začetnem večeru letošnje sezone, posvečenemu pokojnemu pisatelju. Tokrat je posebej pokazal, kako je prišla Kulturna akcija do Mauserjevega rokopisa. Podal je tudi genezo celotnega dela in posebej omenil, da je pokojni Mauser prejel zanj tržaško literarno nagrado Vstajenje. Ob sklepu je napovedal tudi izid Izbranih Mauserjevih pesmi pri Kulturni akciji, kot izredno knjigo za prihodnjo sezono.

O FLAMSKI UMETNOSTI s posebnim ogledom na Van Eyckovo podobo Češčenje mističnega Jagnjeta je 25. novembra na 10. kulturnem večeru spregovoril mladi licenciat umetnostne zgodovine Darko Šušteršič, njega dni tudi gojenec umetniške slikarske šole pri Kulturni akciji. Izredno tehtno in strokovno predavanje je obogatilo s številnimi diapozitivi. Nastop mladega umetnostnega zgodovinarja pri Kulturni akciji je bil deležen velikega odobravanja.

ZAPISI IZ ZDOMSTVA je naslovil France Papež svojo knjigo, ki je izšla decembra letos kot četrta knjiga od šestih v jubilejnih dveh letih (1974/75) napovedanih. Slovenski kulturni javnosti jo je predstavil na 11. kulturnem večeru v Buenos Airesu, 17. decembra. Večer je privabil mnoge pisatelje prijatelje in stalne obiskovalce kulturnih prireditev v SKA. Avtor je knjigo predstavil z razsežnim historiatom nastanka in obdelave posameznih tekstov, ki jih je nabral in izbral v zdaj povezano celoto. Posamezne uvide je oprl na branje odstavkov iz knjige. Ob sklepu je pisatelj udeležencem tudi avtografično primerko svojega knjižnega dela. (Nadrobno smo v tem Glasu spregovorili o pomembnem dogodku, ki ga predstavlja izid Papeževih knjige, v Pogovoru med avtorjem in urednikom lista.)

S tem večerom je Kulturna akcija v Buenos Airesu sklenila letošnjo vrsto svojih nastopov pred slovensko javnostjo. Načrte za prihodnjo, 25. sezono dejavnosti Slovenske kulturne akcije pa nam tudi v tej številki razkriva predsednik dr. Debeljak.

france papež, ilustracija k Zapisom iz zdomstva

france papež zapisi iz zdomstva

uvodni zapis iz knjige, ki je izšla pri kulturni akciji

V VELIKEM TRIKOTNEM KONTINENTU, ki ga na eni strani obdajajo vodé oceana, prekrivajočega staro Atlantido, na drugi pa pogorja, ki se prepletajo ob Tihem oceanu, je postavljen kraj našega zdomstva. To je svet, ki je v ravninski razsežnosti prekrit s sivo zeleno travnato goščo in ki se že konec pomladi spremeni v rjavo, od sonca ožgano puščo. Visoki evkalipti zapirajo vdor vetru, ki je globlje na jugu vsemo-gočni in edini gospodar. Planjava se proti severu vdira v močvirnat svet, prek katerega se kot kača iz pragozdov previja reka Paraná, ki izvira s svojimi mnogimi pritoki v daljnih gorskih predelih. Tik pred izlivom v Atlantik se Paraná spremeni v Srebrno reko; njeni bregovi so ponekod pusti, drugje poraščeni z nizkim, cvetočim grmičjem, sem in tja stoje gozdiči vrb in topolov, med kamenjem se temniyo nizki borovci in bodičaste araukarije.

Ob Srebrni reki se dan hodá proti severovzhodu širi mesto B – mesto luči, vode in zraka. Vertikalne železobetonske strukture se v polkrogih stopnjujejo iz gostega središča ob reki proti zunanjim predelom mnogih predmestij. Ceste prepletajo to ogromno kamnito in ciglasto telo kot pajčevina, v katero so ujeti milijoni ljudi. Po zidovih je videti sem in tja stare simbole sonca, ki ima v teh krajih skoraj metafizično moč in je večje kot v zgornjem svetu. Na prisončnih bregovih se v pesku in med kaktusi grejejo morske želve, pričakujoč novih stoletij; v preriiji in pampi se samozavestno zibljejo dva do tri metre visoke koprive s svojimi lilastimi cvetovi, po katerih se spreletajo veliki kačji pastirji in ose.

Poletni dan je. Hodim ob reki med nizkim drevjem in kamenjem, ki se belí na soncu, kakor okostja davnih živalí, raztresena po obrežju. Sedem v ločje in opazujem mesto, ki se odraža v ne preveliki oddaljenosti na zameglenem obzorju. Svet, v katerega je postavljeno zdomstvo, je le zunanja in fizična sestava; v njej se širijo krogi in vijejo rovi naše notranje pretresenosti in duhovnega očiščanja. Tu smo postavljeni na pot, ki vodi preko celinskih razsežnosti v predele drugega življenja. Smo v tujem, zunanjem svetu, ob-

enem pa v svojem najbolj intimnem in domačem. Gotovo pa beseda zdomstvo ne izraža povsem tiste usodnosti in transcendentne postavljenosti v nov svet, iz katerega ni povratka. Zdomstvo je svet skrivnostne prehodnosti, odtrganosti od osnovnega narodnega, a je tudi svet notranje presvetljenosti in bitnega očiščanja.

TI ZAPISI so nastali kot odziv doživetij v tem svetu, v času mnogih let, in kot odsev celotnosti zdomskega občutja, ki ne more izbrisati iz sebe onega sveta. Sonce žge tu močneje, tudi sence so izrazitejše; če greš v poletnih nočeh v dalj in se prepustiš pesmi lahnega, votlega vetra, ječanju visokih in vejnatih evkaliptov, začutiš, da je tu popolnoma drug svet. Ravnina se odpira v nove neznanosti in dalje, ko da bi ne bilo prostora in časa. Pokrajina je, vsaj okrog mesta, nekoliko monotona, a kljub temu skrivnostno lepa; v njej se te polasti nemir, ki se razbohóti kot vihar, obenem pa neka široka sproščenost in sprejetje. Stvarnih in trajnih zvez zdomstva z gornjim svetom ni in ne more biti. Vezi, ki obstajajo, so drugotne, duhovne, spominke in refleksivne. Komunikacija je posredna in kvečjemu osebna. In vendar ni mogoča pozaba prejšnjega, izbris gornjega.

Upam, da me bo bralec razumel, če se mu oprostim, da je vse, kar je tu zapisanega in doživetega, premaknjeno za spoznanje proti izsrednosti literarnega, obenem pa nenehno spominsko naravnano na resničnost, ki je ne moremo pozabiti.

Popisati in odkriti stvari, ki so se zgodile, ko smo zapustili tisti svet, verjetno ne bo mogel nihče v vsej epski širini in človeški globini. Tisoči zdomcev, ki sta jih spočeli vojna in revolucija, so razsejani po teh zunanjih in spodnjih krogih sveta; najdeš jih na obalah severnih jezer, v mestih na vzhodu in v puščavah zahoda, ob reki in v pragozdu, na neskončnih ravninah pampe. Vsak ima svojo zgodovino, razmaknjeno v globine temne preteklosti. A v njih je vtisnjen kot zadnji in najusodnejši dogodek – odhod. Odhod kot praznina in bolečina, padec mel listavce in kamen; odhod kot zadnja skrivnost, razkropljenost in nov svet.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

99. PUBLIKACIJA

FRANCE PAPEŽ

ZAPISI IZ ZDOMSTVA

160 v karton vezanih strani z avtorjevimi ilustracijami
cena v argentini in po svetu 3 dolarje

za naročnike jubilejnega knjižnega dveletnika je knjiga vključena že v jubilejno naročnino

france papež in nikolaj jeločnik se pogovarjata o "zapisih iz zdomstva"

Prav za dvajsetletnico svoje prve knjige – pesniška zbirka Osnovno govorjenje (1957) pri Kulturni akciji – si nas prese- netil s svojo prvo v knjigi natisnjeno pro- zo. Preprosto si jo krstil ZAPISI IZ ZDOMSTVA. Kaj bi nam lahko zaupal iz svoje ustvarjalne dejavnosti v teh dvaj- setih letih? Si se liriki odmaknil, opustil prevajanja, se zblížal s prozo... – ali pa je morda tale tvoja pisanjska svežost pred nami le postanek na tvoji parna- sovski romarski poti?

Teženje po širšem, epskem izrazu, ki se kaže že v zbirki Osnovno govorjenje, me je naravno in razvojno pripeljalo do proze Zapisov. Kar hočem tu zajeti, presega liriko, ki je občutenje, notranjost, duša, metafizika... Epika se približa stvarnem, zgodovini, konkretnosti. Ne rečem, da ne bi bilo mogoče prelitati tisto zdomsko in zgodovinsko v lirične verze – v tem smislu se mi že leta nekaj poraja. Vsaka stvar mora zoreti in lirika še bolj kot epika. Lirika je celostna strnjena, izpoved, refleksija, zato je tolikokrat težko razumljiva. Epika je konkretnost, zgodovina, zemskost.

Kaj predstavljajo Zapisi iz zdomstva v tvojem ustvarjanju?

Zapisi mi predstavljajo dosežek, ki ga primerjam s tistimi, ki so jih v svojih družbenih osrednjih ustvarili nekateri kulturni delavci doma in v zamejstvu. Dose- ga načina, kako se približati tistemu, kar nas zajema, vzdržuje in obenem muči; približanje stvarnosti, pa tudi vračanje v slovensko, zgodovinsko in usodnostno. Literarni prijem snovi, ki se razteza od simbolike do kronike in dokumentarnosti.

Kaj moreš bravcu Glasa in slovenski jav- nosti razkriti iz spočetja in rojstva teh Zapisov? Kako je prišlo do sestave in na- tisa knjige, ki je bila nazadnje všteta v jubilejni dveletnik naših publikacij?

Že od leta 1969 sem na tvojo prošnjo in vzpodbudo kot urednika Glasa pisal skoraj vsak mesec priložnostne sestavke ob obletnicah in drugih prilikah v svetovnem in slovenskem kulturnem prostoru; kritike, poročila in opazovanja o stvareh Kulturne akcije in njenih prire- ditvah. Sicer je nekajkrat pri SKA padla omemba, da bi nekatere teh prispevkov zbral, vendar ob sestavlja- nju programa za jubilejno knjižno izdajo ni bila v načrtu ta knjiga. Odbor jo je sprejel šele na tvoji predlog.

Ko listam po knjigi, z veseljem presene- čenjem zaznavam, kar si že sam pravkar razkril, da so ji v naglavnem ogrodje tvoji zapisi in eseji o slovenskem zdom- skem in tudi svetovnem kulturnem žitju, ki si jih v teh osmih letih pisal v Glas SKA. Zanima nas, koliko si v resnici za- pise iz Glasa „ponatisnil“, koliko so v novi obleki in obliki – nov tekst.

Priložnostni zapisi v Glasu, od katerih so bili nekateri kar kratki eseji, so v knjigi prilagojeni osnovni temi – zdomstvu. V knjigi dobijo novo smiselnost in raz- sežnost. Mnogo je bilo črtanega in izpuščenega – to je eden od najuspešnejših načinov literarnega ustvarjanja. Mnogo je bilo treba prilagoditi in dopolniti, kajti knji- ga ima svojo logiko; nekatere članke in črte iz Glasa sem vse razrezal in razmotal, jim prilil novih misli. Vseposvoda je bilo treba naslikati enotno pokrajino: ali slovenske gozdove in roške košenice, ali suho pampsko predmestno ravnino. Tako da je slepo ponatisnjena pravzaprav malo, vse dobi smiselno povezavo s celoto.

Ob branju se mi neenkrat zazdi, da so Zapisi iz zdomstva literarno, romansira- no zapisana kronika Slovenske kulturne akcije od spremembe vodstva v marcu 1969 pa prav do nedavnih dveh dokaj pomembnih kulturnih večerov letošnje sezone pri Kulturni akciji v Buenos Aire- su. Ali pa so Zapisi morda le tvoje mi- selne in poetične zaznave ob določenih dogajanjih v vedno bolj skopem in usi- hajočem kulturnem življenju med slo- venskim zdomstvom ne le v Argentini, marveč tudi v drugem svobodnem, čez- kontinentalnem svetu? Kaj praviš?

Kronika Slovenske kulturne akcije je ena od osrednjih tem, dejal bi, ena od nastopajočih „oseb“. To ni okorna postava izseljenca brez svojiskih in skupnih vrednot, brez tradicije, brez korenin slovenskega življenja, vr- ženega v brezplodno domotožje – kakor ga slikajo od Adamiča do Ciuhe. Zapisi so s to in z drugimi te- mami dokument pozitivnega kulturnega življenja v zdomstvu, izpoved tujega, a svetlega sveta, pogled na smiselnost usode našega človeka v emigraciji.

Svoje zdomske zapise si ovil v svojsko, zdi se, da tvojemu pesniškemu svetu last- no, rahlo arhaično fantastiko, kjer ti je posebej ljub antični evropski in predko- lumbovski ameriški svet. Predstavljam si, da je vse to poseben izraz tvojega pisanjskega sloga. Vprašujem: bodo bral- ci iz predstavljenih Zapisov izluščili in prepoznali obraze in dejavnost ustvarjal- cev in ustvarjalnosti v Kulturni akciji, saj o obojem največ govoriš in pišeš v knjigi; menim posebej bralca, ki miselno in fizično živi daleč od le prevečkrat prav lokalne slovenske kulturne pojavnosti v Buenos Airesu, posebej pri Kul- turni akciji?

Snov Zapisov je postavljena v prostorno in časovno mnogorazsežni svet. Od slovenskih svetov mi je drag predvsem roški domači svet – rojstni kraj na južnih obronkih Kočevskega Roga. Od tu grem proti Metliki in naprej na Hrvaško. Po drugi strani se iz tega sre- dišča obrnem proti Turjaku in naprej v Vetrinj. To je „zgornji“ svet – smo v nekaki komediji. S temi svetovi se prepleta literarni svet slovenske ekspresioniz- ma, moderne, revolucije... pravzaprav so svetovi – pravim – zunanji svet prostora, dejstev, zgodovine; notranji svet duha, vere, spominov. „Spodnji“ svet – svet zdomstva – pa je postavljen v ameriški prostor in predvsem v arhaični indijanski svet, ki vsebuje vrednote, kjer se zgodba emigracije najlaže znajde. A tu je tudi mesto, Buenos Aires s svojo okolico, druga mesta zdomstva, skupni domovi... Vendar je vse ne- koliko mitizirano in metafizično predahnjeno. Bralec bo spoznal to krhkost in polivalentnost svetov, ko se bo zavedel, da bere našo – Komedijo.

Ob listanju po Zapisih iz zdomstva me- nim, da je knjigi skoraj v škodo, ker ji nisi pripisal kratkih opomb, kjer bi razkril vsaj naglavne osebnostne in kro- nološke uganke v dejavnosti Kulturne akcije.

Zapisi so – tudi ko navajajo konkretna zgodovinska dejstva in letnice – povsem leposlovna stvaritev. Niso eseji, ne sistematska zgodovina zdomstva. Opombe bi razbile vizijsko in poetično zasnovano delo.

Vem, da si z vso pravico voščiš ves prijateljski in iskreno slovenski odziv na svojo knjigo pri slovenskem zdamskem in zamejskem bralstvu (morda se bo kakšen primerek Zapisov le prismuknil tudi v matično Slovenijo...); vendar – upaš, da je danes slovensko zdomstvo, tudi zamejstva ne izvzamem, še vneto za žlahtno slovensko pisanje in branje, kot je bilo vneto, deniva, ob rojstvu Kulturne Akcije?

Prvi, ki bo knjigo dobil, bo zdamski bralec. Naj govorim o njem? Morda jih je dvesto, ki se zanimajo za stvaritve slovenskega zdamskega duha. Zmajuješ z glavo? Ali stopetdeset...? Sto? Petdeset? O, jaz verjem, da še nismo v tistih svetopisemskih mestih. Obenem pa vem, da jih je do zdaj prav malo, ki bi knjigo pozorno in nadrobno prebrali. Prepričan pa sem, da bo našla lep sprejem v zamejstvu. Tam bodo lažje videli, kakšno delo so Zapisi in kam sodijo.

Kaj bi nam še pridal k rojstvu te svoje v knjigi prvič natisnjene proze?

Da je nastajala dolgo in so bila leta vsakdanjega življenja vedno bolj težka in moreča. A s pisanjem je človek vsaj duhovno poplačan. Ko neha, mu kar nekaj manjka. Tudi bi dejal, da je lahko zanimivo, kar pove avtor o svojem delu, a je bolj zanimivo, kar povedo o tem drugi – bralci, kritika.

Ker so Zapis iz zdomstva že tvoja druga knjiga, se mi zdi prav, če nam na kratko predstaviš svojo literarno pot: kot pesnik, pripovednik, dramatik, esejist, prevajalec, kritik... morda še kaj?

Poezija: Osnovno govorjenje. Druge pesmi so raztresene po Meddobju, Glasu in še kje. Mnoge zorijo na podstrešju, v kleti in drugod. Pripovedništvo: Zapis iz zdomstva. Nenatisnjena je še črtica Borovci. Dramatika: Gozd. Postavitev na oder bi bila mogoča, a bi zahtevala mnogo. Esejistika: Različne objave v Glasu. Naj omenim tudi življenje in delo Tomaža Akvinskega, objavljeno v reviji Znamenje. Prevodi: T. S. Eliot: Pušča. Tudi poem Pepelica, objavljen v Znamenju. Od istega avtorja: Umor v katedrali; Družba pri koktajlu – objavljeno v Meddobju. Naj omenim lep prevod Valerija: Pokopališče ob morju. Vzorniki? Navedel bi lahko mnogo imen, a je morda z njimi tako kot s prijatelji – najprej se obiskujemo, debatiramo, sodelujemo, nato se obiski vedno bolj krčijo, imena brišejo. Končno ostane človek sam.

Katera literarnih zvrsti ti je najbližja, s katero se najlaže izpoveduješ?

Vse zvrsti odpirajo neizmerne možnosti ustvarjalcu, ki ni izgubil vere v sebe in svojo publiko. V tem novem zapisu bi vprašal: S katero literarno zvrstjo se najlaže približaš zdamski publiko? Da, to je tisto, na to odgovori! In tu bi se zapis previl in vzdrhtel – pero bi obstalo ob večerniški prozi...

Kakšen je tvoj umetniški nazor?

Utelesuje se v Prešernu, Levstiku, Cankarju in v medvojnih ekspresionistih. Gre za človeško problematiko, izraženo v dostojni, moderni umetniški obliki. Prevladuje duh in resnično bogastvo individualne razsežnosti. Taka umetnost je ne-koristna, ker človek ne piše zato, da bi zabaval in stregel površnemu okusu domačijstva, ampak zato, da nudi bralcu pomembna pričevanja, izvirne podobe družbe in časa.

Kaj je, po tvojem, naglavna naloga slovenskega zdamskega ustvarjalca, posebej književnika?

Glavno je vztrajati, ne izgubiti vere v resnično umetniško in izvirno ustvarjanje. Pisati za deset, dvajset ljudi, ki te berejo in razumejo. Če ne danes, pa jutri. Pisati za naše publikacije – Meddobje, Glas, knjige – ki so edine, ki te zares spremljajo na teh poteh. Vse drugo je iluzija.

Koliko je svet, v katerem zdaj živiš – mislim ne le pred- in zgodovinsko Ameriko, marveč predvsem argentinsko, dokaj evropsko, res, francosko nadihano kulturno in ustvarjalno okolje – posredno ali morda celo neposredno vplival na tvoje pisanje?

Slovenski emigrantski pisatelj živi iz svojega časa, ne more preko tradicije, ne more in ne sme se znebiti zgodovinske perspektive, obenem pa nujno živi in se razgleduje po širšem obdajajočem svetu. Tu se odpira novim vrednotam okusa, doživetjem, interpretacijam. Ameriški svet, posebej še argentinski, je vplival name bolj posredno. Nisem se navdušil za nobeno ime ali strujo. Moderno argentinsko pripovedništvo je dobro predvsem v krajših delih in literarnih esejih.

Kateri svetovni, ameriški, posebej argentinski pesniki in pripovedniki so ti najbolj pri srcu?

Malraux, Sartre, Virginia Woolf, Kafka, Mallea, Bioy Casares. Ko bi imel dosti časa, bi prebral vsega Prousta.

Se ti ne zdi, da bi se moral zdomski ustvarjalec nujno zaglabljati tudi in posebej v kulturno okolje, v katerem živi? In ga posredovati slovenskemu prostoru, kolikor mu je ta dosegljiv? Se ti ne zdi, da premnogim slovenskim zdomskim ustvarjalcem manjkajo svetovljanska širina, pluralistična odprtost, univerzalna razgledanost, doživljanje in podoživljanje zdajnega slovenskega in svetovnega trenutka? Se ne ljubkujemo le preveč z določeno lastno in slovensko polpreteklostjo, s preživetim, ki je že zgodovina?

Zdomski in vsak drug ustvarjalec se mora nujno razgledovati po širšem kulturnem okolju, pri tem pa ne sme zanemariti niti za trenutek svojega sveta in svojega zgodovinskega trenutka. To se pravi, da moramo poznati najprej pomembne sodobne ustvarjalce v svojem jeziku. Mislim, da je tu dosti dela. Zatem je neizbežen razgled po svetovnem kulturnem prostoru – mene, na primer, pritegne zahod. Odkrito pa priznam, da me argentinski svet ne privlači in mi ne nudi – razen, seveda, sem pa tja kakih izjem – ničesar, kar bi bilo v literaturi vredno omembe na tem mestu. Za druge emigrantske ustvarjalce ne vem dosti več kot to, da se je Debeljak vrgel na folklornega Martina Fierro, Simičič verjetno stika po modernih argentinskih piscih, Kos je široko razgledan v svojem svetu. Prepričan sem, da svetovljanska širina in odprtost ni odvisna od kvantitativnega poznanja modernih, ne od potovanja po svetovnih kulturnih središčih. Zadostuje nekaj priznanih slovenskih in svetovnih veličin – mirno preževanih v domačem studiju. To pa zares: preževanih.

Vrniva se k tvojemu delu: kaj snuješ, pišeš, delaš?

Trenutno sem zaposlen s pripravami za ureditev Zdomske lirike, knjige, ki jo hočem predstaviti kot resničen in vrednoten dokument zdamskega emigrantskega ustvarjalnega genija.

Zapise iz zdomstva, kot tudi predlanskim Balantičevo Zbrano delo, ki si ga nanovo uredil in mu dal očiščeno podobo, si sam ilustriral in opremil. Prav res nas zanima likovna plat tvoje ustvarjalnosti. Bi nam nasul nekaj drobtin s tega področja svoje dejavnosti? Od kdaj se ukvarjaš s slikarstvom? Pri kom si se šolal?

Ilustracije za Balantiča in Zapise so plod zanimanja za to vrsto umetnosti, ki me je pred desetletji nekaj časa povsem zaposlila. Mislim na Umetniško likovno šolo SKA, ki je nekaterim zavzetim mladim likovnikom nudila pod vodstvom umetnostnega zgodovinarja Marjana Marolta, slikarke Bare Remec, slikarja Milana Volovška in kiparja Franceta Ahčina dovolj podlage za poln razgled po svetu barv in oblik.

Ob izidu nove izvirne slovenske knjige v zdomstvu, ki je po pravici zares velik dogodek, in pomemben tudi, zdaj vprašanje o slovenski zdomski književnosti. Kaj meniš o nji?

Slovenska zdomska književnost – hočem reči, poezija in v nji literarna proza – se mi zdi velik opus zase, svoj svet, ki obsega umetniške realizacije različnih vrst. Vsako ime v nji je po svoje pomembno in vredno pozornosti.

Meniš, da je slovenska zdomska pisanjska umetnost že prešla svoj poldan in se nagiblje v večerni zaton?

Nekateri zdovski pisci so že ustvarili svoja najboljša dela, drugi so v polnem zamahu – Kos, Kramolc, Detela... Če bi jih prešel in odštel njihova leta, izmeril njihove lobanje in napravil ostale teste, bi prišel verjetno do zaključka, da imajo pred seboj še lepo dobo plodnega dela. Določiti, kdaj je bil poldan, kdaj večer, bo pa mogla šele relativna teorija.

O slovenski zdovski književnosti so pisali in včasih spet kaj zapišejo – zdaj res le z napadalno ostjō – tudi v matični Sloveniji. Kaj meniš o tem pisanju?

V glavnem sem bral vse, kar so pisali doma o zdovski književnosti. Predvsem Anton Slodnjak: Slovensko slovstvo, 1968 in Jože Pogačnik: Zgodovina slovenskega slovstva, 1972. A od takrat ni več glasū o nas.

V čem je vrednost slovenske zdomske književnosti?

Slovenska zdomska književnost se razvija v smeri, ki je pogojena po naših duhovnih težnjah, realizacijah in zaznavah svoje usode v svetu. V tem je njena edinstvenost in vrednost, ki je poleg čiste leposlovnosti tudi v dokumentarnosti.

Kaj bi kot pisatelj in ustvarjalec za sklep povedal svojim sodrugom v Kulturni akciji, njenim prijateljem in slovenskemu zdovskemu občestvu?

Smo v svetu, ki nas prevzema, osvaja in spreminja in človek dela, da se ohranja v zdravi človeški in slovenski misli.

božič 1977

vladimir kos

vse najboljše

*Da bi Jezuščka vzeli
za hip v naročje
v roke stvaritev,*

*da bi slovensko peli –
kjer več ne pojō.*

(32 let po zadnji vojni)

V slogu japonske pesniške oblike tanka, to je: trikrat po sedem in dvakrat po pet zlogov – v vožilo po naše.

ustvarjalci ska

akad. kipar france gorše

je bil za svojo 80-letnico počaščen s pristrčnim slavjem v Svečah, v Rožu na Koroškem, kjer si je ustvaril dom, atelje in galerijo. Slavje je bilo 23. oktobra letos, pripravilo ga je pa domače prosvetno društvo „Kočna“. S počastitvijo je Gorše zunaj matične Slovenije doživel priznanje, ki mu ga uradna „domovina“ krati. (Od vseh, ki so se na Slovenskem spomnili kiparjevega življenjskega jubileja, je bila edinole ljubljanska Družina, ki mu je posvetila daljši zapis in objavila tudi mojstrovno sliko.)

Počastitve v Svečah sta se udeležila tudi posebni delagaciji iz Trsta in Gorice. Poseben poudarek je dal svečanosti moški zbor „Marko Pilej“ iz Gorice, ki je v popoldanskem delu proslave nastopil s koncertom, kjer je sodeloval tudi sveški pevski zbor „Kočna“. Počastitve so se udeležili številni rojaki, zastopniki koroškega javnega in kulturnega življenja. Dopoldne je bila v sveški farni cerkvi sv. Lamberta slavnostna zahvalna maša, na popoldanski akademiji pa so govorili: drž. svetnik prof. dr. Valentin Inzko o življenjski poti mojstra Goršeta; prof. Janko Zerzer o njegovi umetnosti; prof. Verena Kosič o mojstrovem goriškem obdobju; inž. Vojko Bratina je iz knadškega Toronta poslal čestitke in posebno poročilo o Goršetovem ameriškem opusu; Sergej Pahor je govoril o njegovi ustvarjalnosti na Tržaškem. Iz Ljubljane je bil pri proslavi navzoč odgovorni urednik Družine kanonik Ivan Merlak. Mojster Gorše se je ginjen zahvalil za počastitev.

Kiparjevemu življenjskemu jubileju so posebne zapise posvetili v Buenos Airesu Glas SKA in Svobodna Slovenija, na Koroškem Naš tednik, v Gorici Katoliški Glas, v Trstu revija Mladika.

Mojster je, kot je za božič pisal uredniku Glasa, v polnem delovnem zletu. Kulturna akcija vošči starosti svojih ustvarjalnih članov vso srečo v novem letu z željo, da obogati slovensko umetnost z novimi vrednimi dosežki.

akad. slikarka bara remec

je bila zadnje mesece spet na argentinskem severu v Tilcari, v provinci Jujuy, v tako ljubem ji indijanskem svetu. Ob vrnitvi v Buenos Aires je prinesla plodove svojega bivanja na severu: vrsto platen, tehnično in vsebinsko novost v njenem umetniškem ustvarjanju. Po novem letu bo šla za nekaj mesecev v krajine ob Južnih jezerih. Za novo kulturno sezono v Buenos Airesu obljublja pri Kul-

turni akciji spet razstavo svojih novih slikarskih dosežkov. Po vrnitvi z juga bomo v Glasu objavili v obliki pogovora s slikarko njene vtise, zaznave in načrte. Prihodnje leto bo umetnica sodelovala tudi pri našem publicistični dejavnosti: ilustrirala in opremila bo spominsko zbirko izbranih pesmi Karla Mauerja, ki je napovedana kot izredna knjiga za 1978.

lazarist tone zrncem cm

v Torontu, naš ustvarjalni član, je napisal in v založbi župnije Marije Pomagaj v Torontu izdal brošuro „Božji semaforji“. Moderno pisana knjižica (40 strani), ki jo je izvirno opremil arh. Vilko Cekuta, tudi naš redni član, je namenjena kot pomoček katehetom za gojence slovenskih osnovnic po Kanadi in Ameriki. Katehet bo znal iz nje izbrati in nuditi primerno dojemljivost mladim srcem. Jezik je zgoščen, stavki jasni, kar je posebna odlika publikacije. Več bomo o knjižici poročali v daljšem pogovoru z Zrncem, ki ga bomo natisnili v januarско-februarskem Glasu 1978.

Za božič je Zrncem, ki je tudi dirigent dveh slovenskih zborov v Torontu, pripravil novo koncertno kaseto, ki nam nudi 18 pesmi Mladinskih pevskih zborov pri Mariji Pomagaj, z orkestralno spremljavo. Tudi o tem novem glasbenem dosežku našega člana nam bo mnogokaj razkril napovedani pogovor.

jože rus

član v gledališkem odseku Kulturne akcije že 25 let, do odselitve v ZDA iz Argentine tudi njegov dolgoletni vodja, je z gojenci slovenske šole v Chikagu (ZD), kjer živi, pripravil uprizoritev Nikolaja Jeločnika scenične meditacije za soliste in zbor „Baragovi blagri“. Izvedba je bila v okviru letošnjega vseameriškega Baragovega dne v Leontu, sprejeta z velikim odobravanjem.

Na letošnji oktobrski proslavi jubileja Južnoameriške Baragove zveze v Buenos Airesu so dekleta in fantje iz Slovenske vasi v Lanusu na odru Slovenske hiše odigrali 10. podobo dramskega oratorija Nikolaja Jeločnika „Unum est necessarium – Eno samō je potrebno“. Oratorij je doživel svoj krst 1953 v Buenos Airesu. V celoti je bil libreto predstavljen 1954/55 v reviji Katoliški misijoni.

marija marinšek stoli

Zdomska pisateljica **MARIJA MARINŠEK** se je uveljavila v argentinskem revialnem tisku s svojo špansko prozo; živi v Buenos Airesu; črtica „Stoli“, ki jo objavljamo, je njen prvi tiskani tekst v slovenščini; sodelovala je tudi pri lanskem literarnem natečaju dr. Ignacija Lenčka z novelo „Čakra“.

UTRUJENA je hitela obešati perilo in veter ji je mršil lase. Obrisala si je potno čelo in se ozrla v nebo. Večerilo se je in za visokimi evkalipti so se zbirali temni oblaki. Tu pa tam se je zablistalo. Mihec je navijal radio, da je hreščalo skozi ušesa. Mimo hiše hiše je tekla sosedova Mimi in ji pomahnila v pozdrav.

„Anica!“ je nestrpna zaklicala. Nihče se ni oglasil. „Le kje hodi ta otrok, da ne sliši,“ se je jezila. Pa že jo je zagledala na poti, skupaj s sosedovo Delijo.

„Ti dve pa zares ne prestaneta, če nista skupaj,“ je še godrnjala. „Prav kot da bi ne bilo nobene naše tukaj.“

„Pohiti vendar,“ jo je priganjala. „Teci v trgovino, saj se bo prej vllilo, preden se boš, megla, kam spravila!“

Anica se je približala.

„V kuhinji na mizi imaš listek. Poslušaj,“ jo je zadržala, „če tam ne boš dobila kvasa, pa drugje vprašaj. Ne pozabi, sicer ne boš jedla potice.“

Zagrmelo je. Pobralla je posodo, takrat pa je zaropotalo v kuhinji. Sledil je jok.

Petrček, je pomislila in stekla. Našla ga je na tleh in polomljen stol je ležal pod mizo.

„Stokrat sem ti že rekla, da ne sedaj na ta stol,“ ga je karala. Pobralla je fantka in ga poddržala v naročju. Petrček je pozabil na bolečino in se dobrikal mami. Z vzdihom ga je spet postavila na tla in se naslonila na zid. Že nekaj časa se je čutila nemirno in razburljivo.

Kaj mi je?, je pomislila.

A v resnici je vedela, kaj ji je. Hotela se je zbrati, biti spet tista kot vedno, pa ni mogla. Otroci so jo razburjali, videla je le dolgo vrsto dni, polnih skrbi in dela...

Prižgala je luč. V ostrini svetlobe se je še vse bolj pokazala revščina praznih sten, nepobarvane mize, omare ter nedokončanih tal. Pričelo je deževati. Zravnala se je, pobralla stol, odprla vrata na dvorišče in ga treščila pod stopnice.

„Ali bo pri vas nosil Jezušček?“, je radovedno spraševala Delija.

„Ne, pri nas nosi Miklavž,“ ji je nevoljna odgovorila. Sedaj bo gotovo Anici na dolgo in široko razlagala, kakšna darila jo čakajo, ona pa bo komaj kaj pripravila za božič.

Na skrivaj je kupila svečke in obeske za božično drevo. To bo veselje za otroke. A Anica ima trinajst let in noče biti več punčka.

* * *

BIL je sveti večer. Najprej so v sobi postavili jaslice, potem pa še na vrtu okrasili božično smrečico. Predlanskim so imeli požar. Sicer ne tak, da bi klicali gasilce; po nerodnosti otrok se je vžgala papirnata smrečica.

Z možem sta obiskala stričevno družino in ko sta se vrnila, sta našla otroke čudno prestrašene, v smeteh pa osmojeno drevesce. Naslednje leto so imeli samo jaslice. Letos pa je Aleš že v začetku leta kupil smrečico in jo vsadil na vrtu.

Pred jasicami so zmolili večerno molitev in zapeli. Potem pa so odšli na vrt. Otroci so tekali okoli drevesca, ki je žarelo v svetlobi pisanih lučk. Počasi jih je premagal spanec in hiša se je umirila.

Z Alešem sta sama obsedela na vrtu. Sklenila je roke in negotovo pričela:

„Božično darilo imam zate, samo ne vem, če ga boš vesel. Jaz...“ Pomolčala je.

Aleš jo je začuden gledal.

„Vem, Petrček je še tako majhen... Hiša še sedaj ni ometana... Toliko reči nam manjka... Saj niti poštenih stolov nimamo...“

Spet je pomolčala. Potem pa tiho dodala: „Šest jih bo“.

„Šest?“ je ponovil. Prizadeto je gledal ženo. Ali ko je videl njeno stisko, ga je ganilo.

„Nikar,“ jo je spodbujal. „Pri nas nas je bilo deset, pa nikogar ni bilo od lakote konec. Saj eden več se bo komaj poznalo.“

Vedel je, da ni povsem tako. Hiša naravnost vpije po ometu. Tudi vrt še nima ograje. Toda, naj zato obupata?

Koliko načrtov imata! Mogoče se bosta morala marsikateremu odpovedati zaradi šestega... Njegov delovni dan ima šestnajst ur. V temi gre z doma in v temi se vrača. Kadar more, pa še doma dela... Dajala sta življenje otrokom in sedaj je šesti na vrsti.

Zbral se je in pogumno vprašal:

„Si mu že izbrala ime?“

* * *

NA Angleškem stolpu se je otrokom odprl pogled na пристanišče. Žerjavi so v nedeljski tišini molče štrleli v nebo. Privezane ladje so spominjale na daljne kraje. Rjavi reki niso videli na nasprotni breg. V parku okrog stolpa so posedali mornarji in golobčki so iskali zrnje.

„Tudi z mamó sva prišla z ladjo sem,“ je razlagal oče.

„Nikogar nisva poznala, tudi jezik nama je bil tuj. Bridko sva pogrešala dom in domače kraje.“

Ko je ladja pristala, sta se s tesnobo v srcu ozrla na neznano mesto.

Daleč v predmestju sta si našla skromno sobico. Zabož, ki jima je služil za komodo, je imel na stranici z velikimi črkami napis: Klagenfurt. Pokrila ga je s prtom. Kupila sta preprosto mizo, stole sta odložila za kasneje. Hodila sta v tovarno. Vsak dan sta si s klorom izpirala z rok drugačno barvo: rdečo, črno. Če sta kdaj na cesti našla še tako daljnega znanca, jima je iznenada postal ljub in drag in tako domač. Ko mu je naznanila prvega otroka, se mu je zdelo, da se mu je odprlo nebo. Pa prišel je še drugi in nujno so se se morali seliti. Postavila sta si hišico. Na majhen tovornjak sta naložila vse imetje.

Otroka sta navdušena tekala okoli hiše. Onstran ceste so stali evkalipti. Ptički so gnezdili v njih in z veselimi ti, ti oznanjali pomlad.

Družina pa je rasla in se množila.

Ko sta se poročila, si nista mogla predstavljati, da bi njuni otroci kdaj tukaj hodili v šolo. Še dolgo sta vztrajno sanjala o domovini. A otroci so rasli in prišel je dan, ko je najstarejša spremnila v šolo. V dežju sta gazili blato in pot se je vlekla.

Sedaj je nova šola bliže, tudi poti so boljše.

Domovina pa je vedno bolj daleč.

* * *

NE, ni se popolnoma odmaknila. Kristina in Aleš se je še vedno z ljubeznivo spominjata. Mislita na domače božiče. V duhu se v snežni noči bližata farjai cerkvi in zvonovi ju spremljajo na poti. Vsako pismo od doma je še vedno sončni žarek, ki osvetli sivo sedanjost.

Tudi otroci nekoliko poznajo slovensko deželo. Nikoli je niso videli, a vedo kje je. Govore njeno govorico in pojejo njene pesmi. Na slikah jo gledajo.

Vendar jim je kljub vsemu tako daljna.

* * *

ZADNJE lučke so ugasnile na smreki. Nebo se je posejalo z zvezdami. Pred tisoč in toliko leti je zvezda repatica naznanila prihod Deteta.

Sedaj sta tudi ona sprejela svojega.

„Veš,“ se je domislila, „jutri bo prišel brat in bo kot vedno štel otroke. In nalašč mu bom povedala!“

Šla sta v hišo, a ko je v kuhinji prižgala luč, je z odločnim glasom pristavila:

„Ampak stole bomo pa najprej kupili.“

resnica in avtoritete

PREDMET teh premišljanj in razmišljanj je resnica in njen pomen za naše življenje. Premišljanj in razmišljanj, ker so oboje, čeprav morda bolj drugo, kot prvo. Premišljanje je bolj osredotočeno, enosmerno ubadanje z nekim vprašanjem, kateremu hočemo priti do dna, najti mu polno in dokončno rešitev. Pod razmišljanjem pa razumemo bolj od vprašanja do vprašanja begajoče, razvejano miselno iskanje, ki se ustavi in poglobi malo več tukaj in malo manj tam, se ob tem dotakne raznih in marsikdaj celo raznovrstnih zadev, se ob njih raztresa in mnogokrat nobeni ne more do dna. Tako razmišljanje je bolj v sozvočju z okoliščinami, v katerih opravljamo to delo, okoliščine, ki ne dovoljujejo mirnega dela, ki raztresa in ki ponujajo, celo vsiljujejo toliko vprašanj, da si je težko izbrati le eno in se mu docela posvetiti. Razmišljanju bo pač dovoljeno, da se pri tem dotakne, pa čeprav le iz razmišljenosti, tudi vprašanj, katerih obravnava je komu manj ljuba. Razen tega je pri razmišljanju prav zaradi tedaj upravičene piščeve razmišljenosti manj zamere vredno, če se h kakih zadevi večkrat vrne, kako prej povedano misel ponovi, kako malo drugače izrazi. Marsikdaj se to napravi namenoma, da se kakša misel bolj poudari ali da se natančneje pokaže njeno mesto ali mesto kake nove misli v celoti razpravljanja.

Ko govorimo tukaj o resnici, pa seveda menimo zlasti spoznano resnico, resnico, ki smo jo mogli odkriti in si jo prisvojiti. Ugotovili smo že, da moremo pri tem razlikovati troje: prvič, ali je to, kar menimo, da smo spoznali, tudi zares stvarno resnično, ki stvarnost slika tako, kakor ta zares je; drugič, kako moremo vedeti in tudi drugim pokazati, da je naše spoznanje zares to, da res izraža resnico in da torej velja za nas kakor tudi zanje, saj je resnica vedno in za vsakogar resnica; in tretjič, ali stojimo mi sami trdno za svojim spoznanjem, zares verujemo vanj, sprejemamo tudi odgovornost zanj in je le tako tudi zares naše spoznanje, oboje: zares naše in zares spoznanje.

Glede na tretje vprašanje marsikdaj grešimo s tem, da sicer radi kaj trdimo in oznanjamo, včasih skozi usta drugih, kot čisto resnico, ki jo imamo obvezno za vse, a kadar nas kdo prime za gesedo, kadar nam resničnost našega mnenja izpodbija ali nas vsaj vprašuje po razlogih zanj, tedaj pa ne pokažemo obraza, ne stopimo na plan, ga ne branimo, zlasti še kadar smo ga skušali uveljaviti brezimno. V tem primeru naše mnenje ni naše in še manj je spoznanje. A vse to utegne biti predmet posebnega razmišljanja.

Danes pa se nekoliko ustavimo, še enkrat, pri drugem od zgoraj naštetih vprašanj: kako moremo vedeti, da je naše mnenje zares spoznanje, to je resnično.

Saj smo že ugotovili, da ni dovolj, da je naše mnenje le stvarno resnično, to je, da nekaj meni tako, kakor zares je. Da je naše mnenje tudi naše spoznanje, moramo še vedeti, da je resnično, moramo biti njegove resničnosti gotovi. Tega toliko bolj potrebujemo, če želimo svoje spoznanje posredovati drugim; saj ne moremo terjati, da nam verjamejo na besedo, pokazati ali celo dokazati jim moramo, da je zares resnično, za kar mi trdimo, da je resnica. Da to moremo, pa moramo najprej sami imeti razloge ali dokaze za resničnost svojega spoznanja.

Kakor pa je resnico samo težko odkriti, je še težje uvideti razloge za gotovost ali nedvomnost spoznanja. Prav zato poznamo toliko raznih poizkusov, da bi odkrili povsem zanesljive razpoznavne znake za resničnost spoznanj. V prejšnjem razmišljanju smo se malo dalje pomudili pri mnenju, da je življenjska praksa najzanesljivejši razpoznavni znak resničnosti spoznanj in smo videli, da nas to ne more zadovoljiti, že samo po sebi ne, razen tega pa ni vedno oznanjano iz povsem čistih namenov.

Mogli bi naštetii še več drugih podobnih poizkusov. Posebno zanimiv in sodoben je ta, ki hoče vsa naša spoznanja opreti na prvinska izkustvena doznanja ter jih ob njih overiti ali zavreči. To je samo na sebi

zelo mikavno. Vendar proži premnoge nepresežene težave, o katerih se sedaj ne moremo razgovoriti. Med drugim rad isti resnico z overjenim ali morda celo dokazanim mnenjem. Tudi se pravila overjanja rada iznajdevajo in predpisujejo precej samovoljno in včasih z izrečnim namenom, da bi iz možnost overitve izločili nekatera mnenja, ki se že od vsega kraja imajo za nepravilna ali nesmiselna. To se pravi, da se neka mnenja že imajo ali določajo za nesmiselna ali vsaj neznanstvena, potem pa se iščejo taki načini overjanja, ki bi to tudi pokazali.

Drugi so mnenja, da bi mogla biti razpoznaven znak gotovosti naših spoznanj njihova popolna sovisnost ali notranja skladnost. To bi pomenilo, da so naša spoznanja nedvomno resnična, če si med seboj ne nasprotujejo, če se dajo spraviti v lepo zaokrožen sestav. Tudi to mnenje je zelo mikavno, saj je res, da si razna spoznanja, ki so zares to in kolikor so to, ne morejo med seboj nasprotovati. Saj nobena resnica ne more biti v nasprotju z nobeno drugo resnico. Toda tudi tukaj ne moremo prek nekaterih dvomov: kaj pa če bi tudi same zmote mogle dati v sebi sklenjen in notranje skladen sestav mnenj? To je sicer malo verjetno, vsaj v skrajni obliki, toda ali je to tudi zares nemogoče v omenjenem obsegu naših spoznatkov?

Še manj izpriča pravilnost ali resničnost nekega mnenja, kdor hoče to doseči le z zavrnitvijo kakega drugega. Tudi če bi bila zavrnitev upravičena in pravilno izpeljana, s tem ne bi bilo prav nič dokazano kot resnično. Če je resnica ena sama, je njej nasprotnih ali od nje se razlikujočih zmot lahko na stotine. Ta predmet zasluži posebno razpravo in bomo to tudi storili.

Med ljudmi, ki bi radi odkrivanje resnice vodili in usmerjali, ki bi radi določali lice in meje resnice, ki bi radi, da bi resnica bilo to, kar bi oni hoteli imeti za resnico, pa se vzdržuje še eno posebno mnenje o najzanesljivejšem razpoznavnem znaku resničnosti spoznanj. To je sklicevanje na takozvane avtoritete ali poudarjene obveznosti v iskanju resnice slediti nekim priznanim ali vsaj razglašenim učenikom, klasikom ali kakor se še imenujejo. Tisti, ki hojo za klasiki predpisujejo, te klasike često tudi že po svoje tolmačijo in ne dopuščajo drugega umevanja kot svojega. Še več, tudi svoje tolmačenje spremenijo, kadar mislijo, da mora biti drugačna resnica, ki jo hočejo imeti. Obveznost slediti nekim avtoritetam pa je le še en poizkus vpreganja mišljenja pred vnaprej določen voz in usmerjanja k ciljem, ki so prej določeni kot spoznani.

Kaj nam v tej zvezi pomeni avtoriteta? Pomeni ugled in zaupanje, ki si ga je nekdo pridobil na svojem delovnem področju, zaradi česar lahko njegove dosežke z neko gotovostjo imamo za pravilne, ne da bi ga imeli za povsem nezmotljivega in njegovih naukov ali del sploh ne bi smeli presojsati.

Gotovo je, ko sami delamo na nekem področju, v našem primeru razmišljanju o nekih vprašanjih, ne moremo preiti vsega, kar je na istem področju bilo že doseženo ter začeti povsem znova. Tako ne bi nikoli nikamor prišli. Dokler ne čutimo izrečne potrebe ali nimamo stvarnih razlogov, da kak nauk znova preverimo, marsikaj štejemo kar za gotovo in sami delamo naprej. Seveda smo bolj pripravljeni imeti za gotove nauke tistih mislecev, da ostanemo na miselnem področju, o katerih že vemo, da so v mnogih in zlasti še v temeljnih vprašanjih zadeli pravo in jim lahko zaupamo tudi, kadar sicer nimamo naravnostnega uvida v pravilnost njihovih učenj. Vemo in zavedamo pa se tudi v tem primeru, da si noben človek ne more lastiti naravne nezmotljivosti in mu je tudi nihče ne more pripisovati. Zato bomo ob kakršnemkoli najrahljšem dvomu ali pa kadar je čim trdnejša gotovost za naše delo potrebna, tudi nauke najbolj priznanih in spoštovanih učiteljev kritično premerjali, sprejemali, kar se nam bo pokazalo kot gotovo, in popravljali ali zavračali, kar se bo izkazalo kot manj dobro ali celo zmotno.

Taka je vloga in pomen avtoritet v miselnem naporu. Nikakor pa ne morejo biti njihovi nauki zadnji razpoznavni znak resničnosti ali neresničnosti, pravilnosti ali nepravilnosti kakih nazorov ali tudi dejanj. Naš Aleš Ušeničnik je v konkretnem primeru modro domislil in povedal, da „ni mogoče reči, da bi zapustil pravo filozofijo, kdor ne bi bil povsem istih misli s sv. Tomažem“ (IS III, 78), in to velja tudi za vsako drugo filozofsko ali nefilozofsko avtoriteto. Pravo ali resnično ni nekaj zato ali že zato, ker je določeni nekdo to učil, pravo in resnično je tedaj in zato, kadar in ker izraža stvarno resničnost. To pa je avtoriteta, v tem določenem vidu, zajela prav ali pa tudi ne, vsaj ne vemo tega. Zato moremo tudi mi resnično spoznanja meriti le ob stvarnosti, ob bitni resničnosti.

Morda je ena izmed slabosti sedanjega filozofiranja, tudi v deželi, kjer smo, da več in raje vprašuje filozofe, kaj mislijo ali so mislili o stvareh, kakor pa išče v stvareh samih, kaj so. Našega Fr. Vebra zasluha je, da je svoje učence znal napotiti naravnost k stvarem, brez ovinka čez izročila, čeprav smo potem sami morali iskati poti do teh. Saj res tudi brez poznanja in nadaljevanja izročila ni mogoče plodno filozofirati, ali je vsaj to mnogo težje, a ostajanje pri samem izročilu tudi ni filozofiranje. Avtoritete ali klasiki, ali sploh izročilo, da so nam lahko v dragoceno pomoč, ne morejo biti zadnji in dokončni razpoznavni znak resnice. To je in ostane stvarnost sama.

Če ne moremo postaviti avtoritet na mesto dokazov za kaka mnenja, velja še manj sklicevati se na kako avtoriteto, da bi s tem spodbili ali zavrnili kako drugo. Gotovo imajo nekatere več in bolj prav kot druge, a tudi to je treba šele ugotoviti in dokazati, zopet z vpraševanjem stvarnosti, ne drugih avtoritet; tedaj nauke sprejemamo v moči dokazov in ne avtoritet. Še mnogo manj pa velja zavračati nauke ene avtoritete in meniti, da smo s tem podprli nauk katere druge.

Zanikanje ničesar ne potrdi. O tem bomo še spregovorili.

Avtoritete so to lahko ali tudi niso; so lahko avtoritete na nekem področju ali v neki zadevi, ne pa drugje in ne za drugo stvar. Tudi kadar so avtoritete v neki stvari, ni nujno, da so to v vseh nadrobnostih. So lahko bolj ali manj srečno zadele neke resnice, a so lahko zgrešile druge. Zato lahko ponovimo misel, da je prav, kadar skušamo izročilo čim bolje poznati, se nanj opreti, ga nadaljevati, a da je pravo in zadnje merilo vsake resničnosti le stvarnost sama.

Tako je z avtoritetami v filozofiranju, pa tudi z avtoritetami sploh. Še manj se smemo in hočemo ukloniti kavi avtoriteti, kadar nista njen ugled in zaupanje, ki ga je v nas zbudila, kar naj bi jo naredilo za avtoriteto, marveč nam hoče le kdorkoli ukazovati, naj jo priznamo za avtoriteto in ji v svojem delu sledimo. Taka avtoriteta, ali bolje, tako vsiljevanje kake avtoritete je odgovornemu mislecu povsem nesprejemljivo. Sicer pa o avtoritetah največ in najraje govorijo tisti, ki nimajo ali ne razodevajo stvarnih razlogov za svoja mnenja, pa jih hočejo tako uveljaviti. V praktičnem življenju pa tisti, katerih ravnanje je tako negotove vrednosti, da jo morajo krepiti z avtoritativnostjo drugih, poleg napihovanja lastne avtoritete. Takim je vsaka opomba že rušenje avtoritete, to pa je greh, ki je malo milejši od grehov zoper Sv. Duha, če sploh je. Taki ne morejo umeti, da najhujše in tudi najuspešnejše rušenje avtoritete je zla raba avtoritete, in da je tako rabo treba kot tako tudi pokazati. Taka zla raba pa je tudi uveljavljanje ali vsiljevanje kake avtoritete, lastne ali druge, kadar to ni upravičeno. Sploh pa, da ponovimo misel, nekega zla ni kriv, kdor ga odkriva, marveč oni, ki ga je zakrivil.

Kakor v drugih primerih je tudi v tem pogledu najpriljubljeneje postaviti vsako stvar na svoje mesto. Tudi vero v avtoritete. Dati jim čast in zaupanje, ki jim gre, a zlasti prisluhniti stvarem samim.

s praga domovine

DRAGA '77

Študijski dnevi v Dragi, ki jih je pred desetletjem zamislil in začel pokojni profesor Jože Peterlin, so letos doživeli svoje dvanajsto soočenje z rojaki z vseh daljav in širjav. Že od lani ta edinstveni slovenski simpozij, morda najbolj viden zunanji izraz vse bolj razveseljeno rastočega pluralizma v slovenski kulturi v svobodnem svetu, zaseda v Finžgarjevem domu na Opčinah nad Trstom. Prireditelji so menili, da je prostor primernejši, kot odmaknjena Draga, četudi so prvotno ime ohranili. Letošnji zbor je bil v soboto 3. in nedeljo 4. septembra ob izredno lepi udeležbi rojakov iz zamejstva, zdomstva, pa tudi iz matične Slovenije – čez 200 jih je bilo!

Letošnji shod je vodil predsednik Društva slovenskih izobražencev v Trstu, ki je prireditelj Drage, **Sergij Pahor**. Kulturno akcijo je neuradno zastopal njen starosta akad. kipar **France Gorše**, že nekaj let stalni gost v Dragi.

Kot predavatelji so letos nastopili: **Saša Martelanc**, ki je govoril v soboto popoldne ob pogledu na 40 zadnjih let primorske in goriške odporniške slovenske tradicije. Svojemu govoru je vzdal geslo „Slovenska misel, vzpluj!“ V nedeljo 4. septembra je dopoldne na prostem maševal zborovalcem torontski pomožni škof slovenski zdomec **dr. Lojze Ambrožič**, ki je med mašo tudi pridigal, po maši pa nastopil kot predavatelj. Govoril je o temi „Luči in sence v pokoncilski prenovi“. Popoldne pa je simpozij sklenil kot predavatelj esejist **Vinko Ošlak** iz Prevalj, ki je svoje razpravljanje naslovil „Tri orodja za enajsto tezo“ (v povabilu pred meseci je bil naslov njegovega predavanja „Med srhom Kapitala in žarom Evangelija“: predavatelj je premembo naslova pred predavanjem pojasnil).

Zborovalce je pred začetkom pozdravil tudi odbornik za prosveto v deželi Furlaniji – Julijski krajini **Alfeo Mizzau**. Govoril je sicer v italijanščini, a slovenski prevod, ki so ga udeležencem razdelili še pred začetkom, je vsem, ki italijanščine ne razumejo, pojasnil govorceve misli o svobodi in kulturi, o odklonitvi marksističnega pojmovanja zgodovine in o pomembni kulturni vlogi narodnih manjšin.

Saša Martelanc je v bleščem slogu „v občuteni nadvse zanimivi besedi povezal lik glasbenika Lojzeta Bratuža ob štiridesetletnici njegove mučniške smrti s sodobno slovensko stvarnostjo... izvajanja so bila sočna izpoved predstavnika tiste generacije, ki sicer ni posredno občutila fasisističnega terorja... s svojimi mislimi je poromal še v sedanost in se spoprijel s problemi, kot so npr. pluralizem, sožitje, gradnja naše bodočnosti, človeškost odnosov med nami“ (iz Kat. Glasa). „Saša Martelanc je tudi poudaril pomen globokega poznavanja slovenskega jezika ter končno obrazložil pojem slovenske domovine, ki se nikakor ne krije z državnimi mejami...“ (iz Novega lista). „Njegove misli o stvari, ki naj bi bila glavno vodilo za sodelovanje vseh slovenskih sil v zamejstvu, kot so složno sodelovali Slovenci v boju proti fašizmu, so določeni krogi očitno potvorili in izkoristili za napad na Drago in predavatelja. Vsekakor je Draga z Martelančevim predavanjem v soboto zvečer dosegla raven, ki se je v naslednjih predavanjih še stopnjevala...“ (Mladika, 8, 1977; revija ne pojasni, kdo so napadalci na Martelančeva izvajanja, kar je škoda; vsaj za kulturno zgodovino.)

Prvič v zgodovini študijskih dni v Dragi je zborovalcem letos maševal slovenski škof iz zdomstva. Slovenski škofje na zborovanjih v prejšnjih letih so bili vsi iz matične Slovenije. Msgr. **Lojze Ambrožič** iz Toronta, kjer kot pomožni škof razsežne kanadske nadškofije skrbi prav za različne izseljenske etnije, je tokrat predstavil vse slovensko zdomstvo – kot dušni pastir in kot predavatelj. Že njegova pridiga med mašo, posebej pa še predavanje po maši, ki so ga ob vsem drugem odlikovale izbrušena slovensčina, izvorne misli podprte z vncem citatov iz svetovne književnosti (škof jo je posebej študiral poleg bogoslovnih, filozofskih in bibličnih ved!) – oboje je bilo dogodek svoje vrhunskeosti, ki je letošnjo Drago pridvignila na raven pravšne elitnosti. Katoliški glas je zapisal ob škofovem predavanju, da je „msgr. Ambrožič s svojim globokim bibličnim in teološkim znanjem predstavil vrsto problemov sedanje Cerkve in sodobnega kristjana. Cerkev

se spoprijema z vrsto težkih premikov, ki v mejnih primerih kažejo tako na Lefebra kot na Kunga. Mimo teh pa je škof Ambrožič živo in prizadeto nanizal svoje poglede na sodobno krščansko problematiko. Ob intelektualnih skušnjavah modernega agnosticizma in ateizma še vedno blesti podoba verne ženi, ki pobožno roma na Sv. Višarje...“ Celovski Naš tednik je poudaril, da je škof Ambrožič „govoril o dveh temeljih zadnjega vatikanskega koncila, ki ju danes še posebej spoznavamo: liturgija v narodnih jezikih in prenos sv. pisma v miselne kategorije današnjega časa. Ambrožič je zagovarjal neke vrste marketing za Jezusa: svetu ga je treba predstaviti tako, da bo vsakdo imel kaj od njega... pač pa je naglasil, da se Kristus ne sme vpregati v gare sodobnih ideologij...“

Medtem ko po sobotnem Martelančevem govoru skoraj ni bilo prave debata, se je po nedeljskih škofovih razpravljanih vnela živahna diskusija. Kat. Glas ob tem zadeto dostavlja, da je „prav debata v Dragi pomemben del celotnega programa in je tudi letos... dokazala, da je del nenadomestljive in svobodne dialektike“. Goriško-tržaški Novi list pripominja, da „se je predavatelj izkazal (pri debati – op. Glasa) kot previden cerkveni dostojanstvenik in zlasti dober poznavalec dušnopastirskih razmer in problemov“.

V nedeljo popoldne je vrsto letošnjih predavanj v Dragi sklenil publicist in pesnik Vinko Ošlak iz Prevalj na Koroškem, danes po vsej verjetnosti eden najbolj razgledanih in najbolj prodornih duhov slovenskega krščanstva v matični Sloveniji. Njegova razpravljalska tema „Tri orodja za enajsto tezo“ (gre za razlago-razmišljanje znanega Marxovega stavka, 11. teze o Feuerbachu o razlaganju in spreminjanju sveta) je bila predstavljena ne le s predavateljevim bleščim, jezikovno prefinjenim slogom, marveč tudi s temeljitim obvladanjem predmeta, o katerem je govoril. Goriški Katoliški Glas je zapisal: „... je v tehtnem in obširnem miselnem snovanju – ki so ga mikrofoni tržaške radijske postaje direktno prenašali v eter – iznesel veliko tez in hipotez, še posebej v odnosu marksizma do krščanstva. Sam je namreč prav od marksističnih izvorov začel plesti vezi s Kristusovim naukom. (Vinko Ošlak je bil v študentovskih letih marksist, pozneje pa je konvertiral h krščanstvu, ki ga danes v matični Sloveniji neustrašeno izpričuje v pisani in govornjeni besedi. – Op. Glasa.) In če smo pri prejšnjih predavateljih občudovali spontano svežino ali dognanost in miselno sigurnost, smo pri zadnjem morali predvsem občudovati (iz razumljivih razlogov še posebej) osebno izpovedno noto in brezkompromisen pogum.“

Ob diskusiji o Ošlakovem nastopu je Kat. Glas zapisal le, da je predavanje „spet sprožilo vrsto zavzetih nastopov in posegov s strani občinstva“. V Mladiki stoji, da je „pokazal suverenost na področju, o katerem je tekla raz-

prava, temeljito pripravljenost in etično vzravnost. Človek bi težko verjel, da je ta samorastnik tako mlad, saj se je rodil po vojni, l. 1947“. O debati je zapisano v Novem listu, da se „razen nekaj izjem na splošno ni tikala glavnih govornikovih izvajanj. Za nas, ki živimo v režimu parlamentarne demokracije, kjer ima vsaka politična skupina natančno določeno politični, gospodarski in družbeni program, so bile govornikove besede precej abstraktne in zato tudi težko dostopne ter razumljive. Tikale so se razmer v Sloveniji, ki pa jih gotovo ne moremo prenesti na tukajšnja tla...“ (Verjetno je pisec v Novem listu ob tej opombi prezrl dejstvo, da simpozij v Dragi družijo trojno Slovenijo – matično, zamejsko in zdomsko, pa da navadno vsak predavatelj obravnava področje, v katerem se suče in živi. – op. Glasa.)

O pomenu letošnje Drage je zapisal Katoliški Glas: „Pomen Drage je neprecenljiv. Poleg enkratnega duhovnega užitka in bogastva je to forum, na katerem sreča celo vrsto ljudi: markantno osebnost slovenske Koroške, nadvse prizadetega intelektualca iz švice, pa še slovensko govorečega kulturnika-Provensalca! Človeški stik se tu spaja s prodornostjo problemov. In končno: želimo si, da bi ta edinstvena svobodna tribuna še naprej bogatila naš kulturni prostor!“

Ne manj zadeto je zapisano v Mladiki, da je bila „to pravzaprav najboljša in najlepša Draga zadnjih let. Letos so se na vrtu Finžgarjevega doma na Opčinah pod jesensko milim nebom srečali kot predavatelji Slovenci iz zamejstva, domovine in zdomstva, torej pripadniki treh Slovenij in ene domovine. Vsi trije predavatelji so bili pripadniki mlade povojne generacije.“ (Podčrtali smo v Glasu.) Odmev o letošnji Dragi je bil širok in lep. Omenili smo že štiri slovenske publikacije – Mladiko, Novi list, Katoliški Glas in Naš tednik – ki so prijateljsko naklonjeno poročali o zboru. S poročili so se jim pridružili tudi nekateri zdomski listi. Zelo pozitivno pa so o simpoziju pisali tudi tržaški italijanski dnevnik Il Meridiano di Trieste, goriški škofijski list „La voce isontina“ in tiskovna agencija Italia. Tržaški radio je v nedeljo popoldne, kot smo že omenili, oddajal sklepni del shoda v neposrednem prenosu. Edini, ki je v Trstu skušal polemizirati z zborovanjem, je bil seveda od ljubljanskega režima plačani Primorski dnevnik, spet z izmišljotinami in potvorbami dejstev, kot je pri kompartijskih sopotnikih stara, preskušena navada. Tisk v matični Sloveniji, ki je lani to prireditve odklonil, je letos – kot je zapisano v Mladiki – vzvišeno molčal in Drago ignoriral... Menimo, da se ne motimo, če pritrdimo zatrditvi v tržaški Mladiki:

„Končna črta, potegnjena pod vsemi enajstimi DRAGAMI in tudi pod letošnjo, dvanaajsto, je pozitivna.“

Želimo in upamo, da bo prihodnje srečanje v Dragi to pozitivnost še pridvignilo. Bog daj!

Obžalujemo, da letos Glas SKA ni imel na zboru v Dragi posebnega dopisnika. Sodelavec, ki nam je bil poročilo obljubil, zaradi bolezni ni mogel na Opčine. Naše gornje poročilo je sestavljeno iz zapisov v tržaški Mladiki, pa v tednikih Katoliški glas, Novi list in celovski Naš tednik, pa iz povzetkov iz prijateljskih pisem. – Urednik Glasa SKA.

NUJNA PROŠNJA

Slovenska kulturna akcija je v gmotnih težavah, kol domala ves ostali slovenski tisk v Argentini.

K našim težavam je še posebej pripomogla okolnost, da smo kot jubilejno dvoletje naših izdanj za določeno naročnino poleg izdavanja Meddobja in Glasa napovedali še šest knjig.

Naročnino smo po večini pobrali, z izdaji napovedanih knjig pa smo zelo zaostali. Od šestih so doslej izšle šele štiri, zadnja Franceta Papeža Zapisi iz zdomstva. Preostane nam izdati še Antologijo zdomske lirike in zbirko novel Jožeta Krivca; prva se še sestavlja, druga je že v tisku.

Medtem je argentinska inflacija cene tisku, poštnini in upravnemu delu astronomsko dvignila. Račune moramo plačevati, dohodkov iz naročnin pa ni več.

Najeli smo že 1.000 dolarjev posojila, a nujno jih potrebujemo še vsaj 3.000.

Dragi prijatelji!

V slovenskem zdomstvu Vas je še vedno nekaj, ki ste nadvse zavzeti za slovensko zdomsko kulturno dejavnost. Na Vas se obračamo s prošnjo, da nam, kot že nekajkrat, priskočite na pomoč v sedanji stiski.

Prosimo za darove; če bi se našlo kakih 30 posameznikov ali ustanov, ki bi darovali po 100 dolarjev, bi bila ta skupna podpora dovolj izdatna in življenje naše ustanove bi bilo zagotovljeno vsaj do njene 25-letnice. Ker pa verjetno ne bo mnogo takih, ki bi nas mogli podpreti s 100 dolarji ali več, so nam predobrodošli tudi manjši darovi.

Ladislav Lenček CM

tajnik SKA

milena merlak

iz pesniške zbirke

zimzelene luči

POT K POLNOČNICI

*Nocoj ne bo polnoč
ura temnih duhov;
gorele bodo plamenice prijateljstva
in ti svetile na poti v cerkev.*

*Polmočna cerkev ne bo
velikanska grobnica sredi pokopališča;
težka železna vrata bodo odprta,
lestenci bodo božična drevesca,
visoki hladni oboki bodo prepevali.*

*Nocoj je sveti večer.
V jaslicah joka lačno dete;
na usta mu boš nastavil
skodelico ljubezni.
Vzdignil ga boš v naročje.*

Skupaj bosta odšla k polnočnici.

DRUŽINSKI BOŽIČ

*Na adventnem vencu dogorijo
štiri vijoličaste sveče;
v družinski sobi se pogovarjajo
svetli simboli božiča.*

Pred jasicami trepeti drobna luč.

*Otroci odprejo zadnje okence
na adventnem koledarju.
Oče in mati se obdarita z dobro besedo.*

*Igličasta smreka plameni v trikoten mozaik,
v mozaik iz srebrnih trakov in pisanih obeskov,
v mozaik iz soja sveč in družinske skrivnosti.*

Otroci širijo zenice začudenja.

SVETI VEČER V VELEMESTU

*V zraku nad glavnimi cestami gori tisočero luči,
zvonovi in krone iz žarnic vise visoko nad ljudmi,
izložbe so slavnostno okrašene in nevsiljivo razsvetljene
vrata so zaklenjena; kupci in prodajalci so že odšli.*

*Hrupne stojnice na božičnem trgu so tihe in zapuščene,
prodajalcev jelk in smrek na prometnih središčih več ni,
samotni pešci na pločniku, malo voznikov na križiščih,
na svojih mestih so dežurni policisti in zdravniki,
tramvajski in avtobusni promet se po predpisih vrši.*

*V domu za slepe otroke je na sveti večer vesela prireditev,
igralci zastonj igrajo in pevci pojo, sledi Božičkova obdaritev.*

MILENA MERLAK, žena pisatelja in esejista Leva Detela, je zvesta sotrudnica v našem Meddobju že petnajst let. Pesmi, ki jih predstavljamo bravcem Glasa, so nabrane v njeni najnovejši pesniški zbirki ZIMZELENE LUČI, ki je za lanski božič izšla v založbi tržaške revije Mladika (52 strani v lični opremi).

Zadnja stran zbirke predstavlja pesnico s kratkimi življenjskimi podatki takole:

„Milena Merlak-Detela se je rodila leta 1935 v Ljubljani, kjer je po končani gimnaziji študirala svetovno književnost in psihologijo. Od 1960 živi v Avstriji, trenutno na Dunaju. Objavljati je začela leta 1955 v maturantskem almanahu Mladi obrabi, ki ga je tudi uredila. Sodelovala je pa še v Reviji 57, Naši sodobnosti in Tribuni. Po odhodu v tujino objavlja pesmi in kratko prozo v revijah Mladika, Most, Meddobje idr. Sodeluje tudi pri radijskih postajah v Trstu, Celovcu in Kölnu. Doslej je izdala sledeče samostojne zbirke: „Sodba od spodaj“ (Trst, 1964), „Beseda brez besede“ (London, 1968), „Skrivnost drevesa“ (1969). Nekaj njenih del je izšlo v nemških in angleških prevodih.“

Ob prevodih njenih pesmi, bi v Glasu pridejali, so bile tri objavljene 1976 v Literarni knjigi Broadside and Pratlave, pri Menard Press v Londonu. Pozneje je nekatere prevode njenih pesmi prinesla tudi avstralska revija Poetry Australia.

Pesniško zbirko Zimzelene luči, ki jo je posvetila svoji mami, je pesnica predstavila s kratkim uvodnim zapisom bralcem. Iz njega povzemamo:

„Pričujoča pesniška zbirka je nastala postopoma iz pesmi, ki sem jih prvič pisala za slovenske oddaje radia Glas Nemčije v Kölnu, pa tudi za slovenske radijske postaje v Trstu in Celovcu – ... za večje praznike med cerkvenim letom. Ker se zaporedje praznikov s svojo več ali manj strogo določeno versko vsebino, povezano s totranskimi in onstranskimi pomeni vsako leto ponavlja, najdemo tudi v tej zbirki priložnostnih pesmi več in več, za posamezne praznike, največ seveda za tiste, ki so vodilnega značaja in dajejo pečat celemu letu... Skušala sem z besedami oživeti, ohraniti tudi za bodoče rodove, del svojih dragocenih otroških in mladostnih spominov, ko smo doma po mamini zaslugi lepo praznovali vse praznike. Ker sem čutila neuničljivo aktualnost vseh prazničnih skrivnosti, se mi je porodila notranja potreba, da bi prikazala, kakšno naj bo njihovo praznovanje v okviru problemov današnjega časa... Več pesmi pa je nastalo neposredno, iz spontanega pesniškega podoživljanja posameznega praznika.“

Knjigo je kritično ocenil v 8. številki letošnje Mladike tudi slovenist prof. Martin Jevnikar v zaglavju Zamejska in zdomska literatura. Svoje misli sklence kritik:

„Gre torej za zbirko priložnostnih pesmi, ki so dali pesnici več snovnega bogastva in narodopisnih običajev kot pa resničnega notranjega podoživljanja. Zato so opisi lepi, realistični, nazorni. Uporablja kitice, rimo in druge pesniške figure, ki dajejo pesmim večjo pripovednost... v pesmih je dosti življenja narave, polj, travnikov, družin, običajev, odmevajo pa tudi sodobni problemi...“ Knjigo je pesnica uredila v tri cikle: božičnega, velikonočnega, pa pobinkočnega. Naslov knjige razloži **pesnica v sklepni Vsesvetni pesmi**:

Na koncu poti ni na svetu nobenega križišča,
ne moreš naprej ne nazaj, na nobeno stran,

LEVA DETELE TRETJA NEMŠKA KNJIGA

Pri dunajski založbi Rhombus Verlag je izšla septembra letos nova, že tretja v nemščini napisana knjiga pisatelja in esejista **Leva Detela**, tudi člana mednarodnega Pen kluba. Gre za grotesken, krajši roman „Die Königsstatue“. Začetki romana so pravzaprav že v Detelovem slovenskem delu „Kraljev kip“, ki je izšlo 1970 v Londonu. Nemški tekst, ki se je v teh mesecih pojavil po vseh vidnejših zahodnonemških, avstrijskih in švicarskih knjigarnah, je modernejši, dokaj blizu današnjim nemškim literarnim težnjam. Pred meseci smo poročali, da je pri avstrijski založbi Edition Roetzer izšla Detelova druga nemška knjiga „Legenden um den Vater“.

Ob obeh knjigah so pisali ugledni nemški, avstrijski in švicarski časniki in revije, tako Die Tat, Kleine Zeitung, Wiener Zeitung, Tiroler Tageszeitung, Die Presse, tudi dunajska revija „Literatur und Kritik“. O najnovejši „Die Königsstatue“ je zelo pozitivno poročal tudi radio Freies Berlin, pa tudi avstrijski radio. Pritrdilno je o nji pisala tudi dunajska katoliška Die Furche, kot tudi Arbeiter Zeitung. Posebno pozornost ji posveča kritika v švicarskem dnevniku Der Bund, še bolj pa v Frankfurter Allgemeine Zeitung, svetovno eden najbolj priznanih dnevnikov.

Detelovo pisanje – pesmi in proza – prevajajo tudi v angleščino. V prevodu Harriette Watts je 1976 pesmi objavila kanadska revija The Malahat Review, v ZDA pa v prevodu Hernerta Kuhnerja revija Webster Rewiev in almanah Broadsides Pratifalls. Kot pesmi njegove žene Milene Merlak, so tudi Detelove izšle v avstralski reviji Poetry Avstralia.

Pisatelj Lev Detela, ki je vnet sodelavec našega Meddobja in Glasa, je dopisal dve novi nemški deli v prozi. Za roman

**bitje srca ne doni več v temnem prodoru telesa,
le duša, duša išče naprej ZIMZELENE LUČI,
zimzelene luči so božje in kažejo v nebesa.**

Gornje pesmi smo odbrali iz božičnega cikla.

Pesnici Mileni Merlak pri Kulturni akciji ob novem dosežku njenega besednega petja čestitamo. Veselimo se nove knjige naše vredne sodelavke. Slovenskim bralcem v zamestvu in zdmostvu pa iskreno želimo, da si ta šopek moderne slovenske pesniške besede zataknejo na vidno mesto svoje knjižne police in se ob posamičnih krščanskih obdobjih našega leta zalistajo vanj.

mt

„Gesprache unter den Fabrikschorsteinen“ (Pogovori pod tovarniškimi dimniki) je prejel posebno štipendijo dunajskega mesta, ki mu je omogočila delo skončati. Pripravlja pa tudi že natis drugega romana „Imponiergebärden des Herrschens“ (Spoštovanje vzbujajoče kretnje). Za obe prozi že ima založnika.

V celovških mohorjevkah za leto 1978 je izšla Detelova slovenska knjiga „Povojni slovenski koroški pesniki in pisatelji“. O tem delu bomo posebej poročali.

Kot stalni dopisnik celovškega Našega tednika je Detela v listu zadnje mesece objavil dva pomembna eseja. Prvi govori o „30 let povojnih prevodov nemške literature v slovenščino“, drugi pa o „Slovcih v nemških prevodih“ (v tem eseju se mudi ob prevodih modernih slovenskih piscev). Stalno dopisuje tudi v tržaško Mladiko, predava na slovenskih in mednarodnih pisateljskih srečanjih, sodeluje pri celovškem, tržaškem in kölnskem radiu – hkrati pa je vnet zagovornik Slovenske kulturne akcije in njene dejavnosti, saj s pisano in govorjeno besedo evropski svet seznanja z našimi publikacijami.

Kulturna akcija z zadoščenjem ugotavlja, da je Lev Detela že tretji povojni slovenski zdovski pisatelj, ki se je uveljavil v svetovnem kulturnem prostoru. Prvi je na Bavarskem živeči pisatelj Igor Šentjerc, ki je danes med priznanimi bavarskimi pisci (piše tudi scenarije za nemški film in televizijo); na Dunaju si je utrl pot med avstrijske literarne kroge Lev Detela; v kanadskem Torontu pa je uspel s svojo angleško prozo in poezijo **Božidar Ted Kramole**. Našemu sodelavcu ob izidu najnovejše njegove knjige v nemščini čestitamo.

alojz rebula snegovi edena

Knjiga z gornjim naslovom prinaša na prvem mestu krajši roman »ob babilonski reki«; izrez XIX in XX zaglavja tega romana predstavljamo bralcem

XIX

KO so čez nekaj ur izstopili v Timjanu, se nikomur ni mudilo spat. Krištof in Adela, ki sta bila prvič v kartuziji pod Gorjanci, bi bila rada nekako podaljšala razpoloženje tistega doživljanja. Povabila sta Jermolaja k sebi na dom.

»Obrīt se grem in pridem!« je rekel.

»Na polnoč gre, pa se boš bril?«

»Opolnoči sam sebi zasmrdim po merjascu, če sem kosmat,« je rekel Jermolaj.

Prišel je ne samo obrīt, ampak tudi v drugi srajci, manj sproščen, grof.

Krištof je ravno zlagal v mapo svojo pisarijo, tisto vizijsko polovičarstvo, tisto bedo...

»Kako gre s tistim?« je vprašal Jermolaj in sedel za mizo v prostoru, ki je bil prebivalnica in kuhinja obenem.

»Ne zлага se, kot bi se moralo,« je Krištof zalučal mapo, da je odbila paradižnik na kredenci.

»Saj ni treba. Iz česa pa bi bilo življenje, ko bi se vse tako lepo zlagalo po našem. To bi bilo veslati po želatini. Iz zelenega brezna naj zajamejo vesla...«

»Je tebi čopič zmeraj zajemal iz takega prozornega brezna?«

»Že desetletje se nisem dotaknil čopiča razen pri britju,« je rekel Jermolaj. »Odkod pa mi je prej jemal čopič, s tem naj se mešajo v seminarskih nalogah študentje.«

Da, slikarjenju je bil dal slovo.

Krištof in Adela sta se zmeraj znova vračala k vprašanju; zakaj tista Jermolajeva abdikacija? Ali je resnični umetnik sploh mogel tako odnehati? Ali so študenti sploh mogli zatolči sami sebe? Kaj pa, če Jermolajeva ustvarjalnost ni bila toliko za na platno kolkor za življenje, kljub ceni, ki so jo uživala njegova dela? Če je bil večji umetnik tamle za mizo, ko se je sproščeno razživljal grof v njem? Če je slikaril predvsem s svojo živo besedo?

Krištof in Adela sta skušala še enkrat zavrtati v skrivnost izčrpanega vrelca.

»Portret in pokrajina, oboje izginja v slikarstvu, narava in človek, tebe pa je navdihovalo oboje,« je Krištof skušal še enkrat ukresati iskro v njem. »Zakaj se ne bi malo posilil, umetniško ustvarjanje ni samo spontano razlivanje, je tudi kaj drugega...«

»Čemu?« je Jermolaj s prisrčno kretnjo zalučal roki od sebe.

Potem se je domislil, da bo nekaj povedal v tisti zvezi, nekaj dokončnega.

Toda protokol je bil protokol.

Najprej je bilo treba zvrniti kozarček češnjevca na jetra in potem ista jetra poplakniti s kozarcem vode: potopiti jetra v ogenj in se ga potem otresti.

To je bilo eno.

Drugo je bilo iti z odrešenimi jetri na cigareto in to je bil že poseg v kozmos.

To je bilo potovati z roko skozi vesoljske praznine, izvleči iz molekularnih ozvezdij cigareto, se vrniti čez vse in jo prižgati.

»Slikati človekov obraz? Preveč sem se že najedel te geografije bradavic in kocin, da bi še risal poldnevniko skoznjo. Slikati pokrajino? Da, ta mi je dosti znosnejša od vlažne hominidske protuberance z nosom. Od človeštva se mi ne bo težko posloviti, od dreves pa. Toda čemu loviti na platno pokrajino, ko sem kar zadušen od razstav od vseh strani? Brez prediha med olji in akvareli, med jedkamicami in akvatintami? Saj so kar štirje mojstri zaprisegli, da me bodo imenoma zasipali s svojimi vizijami!

Mojster Zima v svojem nagnjenju k abstrakciji, k črno-belem poenostavljanju, a ne brez žara zelenih gmot sredi belih sijajev. Mojster Pomlad, ta ne vem že kakšen bruhajoči izem že na robu znosnosti, povsem obkaden od cvetja. Bolj umirjen mojster Poletje, zagledan že v obzorje realizma, malce preveč nasičen, polnih kontur in polnih barv. Mojster Jesen, najdognanejši med njimi, realizem s čutom za neskončnost, pretehtano operiranje z vladarskimi barvami, s škrlatom, z zlatom...«

Kozarček je izpodrival kozarček, cigareta cigareto. Jermolaju je začenjalo iti na kozmično.

»Odkupi ti mojo jalovost!« je rekel Krištofu. »Slikaj ti namesto mene! Z gofljo namesto z barvami! Samó da rajši izpuli kakšni kokoši pero iz škofije, kakor da pišeš s kemičnim svinčnikom! Piši s kokošjo!«

»Kaj naj pišem, ko ne vem, kaj bo iz tega?« je rekel Krištof.

»Česa pa se ti je bati?« je Jermolaj prijel za mizo, ko da jo misli zvrniti. »Kritike? Kje pa je kakšna kritika na Slovenskem? Peresarji se pri nas res nimate česa bati. Česarkoli se boste znebili, bo vse enako dobro, bo vse enako struktura. Brez skrbi! Kokošje pero v roke in na dan s prerokbami!«

XX

KDOVE kdaj je bilo, tam med polnočjo in tremi, ko se je grof umaknil. Za njim je izplapolal zastor, ki je predeljeval kuhinjo in shrambe. Od tam sta Krištof in Adela namesto grofa pričakovala cesarja, v slovesnosti pozne nočne ure. Pa se je iz za zastora prikazal starec iz domišljije Friedricha Nietzscheja: bos in z rjuho čez pleča je stopil v kuhinjo Zaratustra. Z levo roko se je v imperatorski drži naslanjal na

Ko z gornjima izrezom predstavljamo slovenskim zdomskim bravcem najnovejšo knjigo eminentnega zamejskega pisatelja ALOJZA REBULE, ki jo je poimenoval SNEGOVI EDENA, storimo to ne samo iz slovenske kulturne zavednosti in zavzetosti, marveč tudi iz dolžnosti, ki nam jo vevajo pravila Kulturne akcije, kjer v prvih členih stoji zapisano, da bo ustanova, med drugim, posredovala tudi kulturno ustvarjalnost med zdomskimi in zamejskimi slovenskimi umetniki.

Alojz Rebula bravcem Glasa ni nepoznano ime. Prvič smo ga vredneje predstavili pred leti, ko je Gledališki odsek uprizoril dramatisirano verzijo njegove radijske igre Pilatova žena. Znova smo se ustavili ob njem, ko je kot zvezek Slovenskih večernic zagledala dan njegov povest „Divji golob“. Knjiga je pri nekaterih sicer nagledanih zdomskih kulturnikih ob njihovi neodprtosti in prepričanju o edini zveličavnosti lastnih uvidov, ki naj veljajo za ves slovenski svet in za vse čase, pobudila nekaj prav infantilnih, kulturnega peresa ne vrednih izpadov (že zdolgočaseno kra-

metlo, medtem ko mu je desnica z zanosno kretnjo plala zrak.

TAKO SE JE PREKLICAL ZARATUSTR, se je glasila napoved.

Potem se je razlilo čez kuhinjo v grobem basu:

»Kje sta moja zvesta spremljevalca, ki sta vselej prihajala z mano iz te moje votline, kača na moji levi in orel na moji desni?

Kje sta ostala? Ali pa se je res zgodilo z njima, kar šušlja drhal? Da so kačo obesili na kol, orel pa mora biti za kokljo na kokošjih jajcih?

Kača, siast trebuha na trebuhu zemlje, eleganca zavoja in blisk ugriza, preprečevalka pobožnih želja na vrhu Geneze.

Orel, zagon v smeri, odkoder izvirajo strele, sla po ovcah in po sinjini, sla po krvi in po praznini.

Kam sta izginila ta dva moja spremljevalca, da moram sam v ta večer, v katerega veje kakor iz pragozdov pelina?

O bratje, sama je moja duša in grenka, ko da se je iz lobanje napila Mrtvega morja!

Kaj vidim v dalji? Ne goriyo tam moje drevesnice, ne gori veselje mojih posevkov? Ne gre razdejanje čez moje tlačilnice?

Ah, pa naj zaplapola nad vsem bandero velikega podora! Izpleši se v svojo pijano kolo, Uničenje!

Kdo ste, ki sem vam nekoč izpred te votline klical bratje? Ali more lev imeti brata? O ti moja biblijska buča!

Naj se tukaj med kredenco in hladilnikom slečem kakor kača in treščim v tla svoje table!

Na gobce naj vam jih treščim! Na vaših kozjih nosovih naj se razletijo table nadčloveka?

O, grenkoba v mojih ledjih! O, Mrtvo morje v mojih pljučih! O vetrovi iz pragozda!

Kje sta kača in orel, da prisostvujeta mojemu novemu sporočilu, da mu kača zasika v pozdrav in da ga orel vzame med kremplje?

Toda ali nisi bila tudi doslej pijana samote, moja duša? S čim drugim si se napajala kakor sama s seboj?

Zato stran s poti, da tukaj iz svečanosti te rjuhe in pokončnosti tega metlišča postavim nove table, nove table da postavim,

nove table človeka-žuželke, s kavino žlindro napisane in s polžjim srebrom obrobljene!

Med dva nohta se splošči, kar nisi uspelo biti nadčlovek! V vehico krvi se skrči, žuželka prihodnosti!...«

Nekaj neznanskega se je staknilo, hladilnik se je vklopil in začel brneti.

Zaratustra se je spet umaknil za zastor shrambe.

Namesto njega se je vrnil grof, obut in v srajci, moker od znoja.

Z vrat je pogledal po vremenu in ko se je obrnil, je vprašal: »Naj počakam petelina?«

Premislil se je.

»Jutri bom moral motovilec posejati. Ne samo posejati, tudi s plahto ga bom moral pokriti. Lahko noč!«

tenje pravice do drugačnosti pri nekaterih zdomcih – v znamenju krščanske svobode in koncilskih konstitucij?).

Pisatelj Rebula smo srečali pozneje v Glasu še enkrat, ko smo objavljali glose, vzete iz njegove pesniške in besedne bere. Oglasil se je tudi v Meddobju kot sodelavec z objavo svoje radijske igre „Neznana zvezda“ (Meddobje XII).

Po Divjem golobu se z lastno knjigo Rebula ni več predstavil. Pač pa je s pisateljem Borisom Pahorjem zamislil in pripravil februarja 1975 za 70-letnico pesnika Edvarda Kocbeka slovito brošuro „Edvard Kocbek – pričevalec našega časa“. V brošuri, ki je izšla kot 6. zvezek Kosovelove knjižnice v Trstu, je Rebulov daljši esej o Kocbekovi knjigi Listina (drugi del Tovarišije), imenovan Premišljevanje o „Listini“, Pahor pa je objavil poleg nekaterih daljših in krajših zapisov o dialogu, svobodni polemiki, polemike o Kocbekovi novelistični zbirki „Strah in pogum“ in podobnem tudi zgodovinsko dokumentarni intervju s Kocbekom, imenovan „Edvard Kocbek, odgovori“. V intervjuju odgovorja Kocbek na Pahorjeva vprašanja o svojem

medvojnem ravnanju kot odločujoč dejavnik v Osvobodilni fronti, prvič pa tudi javno prizna resnico o pokolu slovenskih domobrancev maja in junija 1945, kot prizna, kako je slovenska kompartija 1943 z „Dolomitsko izjavo“ tudi formalno prevzela vodstvo revolucije pod pretežno osvobodilnega boja in se znebila vseh, ki se v Osvobodilni fronti niso strinjali z njeno revolucijsko, totalitarno, neslovensko politiko. Intervju je bil v začetku maja 1975 ponatisnjen — hoté? — tudi v ljubljanskim „Naših razgledih“, da se je lahko z njim seznanil vsak slovenski bravec doma in dobil tudi dokončen odgovor na dolga leta uradno zanikanje pokola domobrancev.

Po izidu brošure je režimska slovenska oblast pobudila proti Pahorju in Rebuli precizno orkestrirano gonjo, posebej še, ker se je za intervju s Kocbekom začela zanimati tudi evropska kulturna javnost. V njegovo obrambo je takrat zadosti vehementno nastopil tudi Nobelovec, nemški pisatelj Heinrich Böll, ki je pozneje v intervjuju na avstrijskem radiu slovenske domobrance imenoval patriote, ki so se sredi okupacije bili i proti okupatorju i proti internacionalnemu boljševizmu prikritemu pod krinko Osvobodilne fronte. Republiška vlada v Ljubljani je Pahorja in Rebulu kaznovala: Rebuli so za leto dni zabranili vstop v jugoslovansko Slovenijo. Pahorju pa še zdaj ne dovolijo tja. Pahor je bil ob natis svojega romana „Zatemnitev“, ki ga je v svoj knjižni načrt že vnesla Državna založba Slovenije (roman je pozneje izdal kot 7. zvezek Kosovelove knjižnice v Trstu; ob izidu je Glas o tem pomembnem zamejskem literarnem dogodku pisal in objavil tudi krajši odlomek iz dela). Rebulovo pri koprski založbi Lipa že natisnjeno novelistično zbirko „Snegovi Edena“ so pa zaklenili v skladišče.

Vse kaže, da je zaradi helsinške odjuge vsaj na zunaj, verjetno zaradi beograjske varnostne konference, vihar potišal. V začetku letošnje jeseni so namreč knjižno skladišče pri Lipi v Kopru odprli in Rebulovi „Snegovi Edena“ so slednjič zagledali luč in dan — z letnico 1977... Da je bila jugoslovanska „odjuga“ zaradi mednarodnega ugleda nujnost, dokazuje izid Kocbekovega pesniškega opusa, ki ki je junija 1977 v dveh zajetnih knjigah izšel pri Cankarjevi založbi v Ljubljani.

SNEGOVI EDENA (234 strani; opremil je knjigo Franc Vecchiet) so — če smo po literarno zgodovinskih pomočnikih, ki so nam na voljo, prav šteli — Rebulov osmi pripovedni knjižni opus. V knjigi je pisatelj nabral in izbral svojo

pisateljsko bero v sedemdesetih letih (do 1975). Predelil pa jo je v tri razdelke, ki jih je poimenoval: **Ob babilonski reki** (krajši roman); **Ob uri najkrajših senc** (pet črtic in novelet) in **Slovenske ekloge** (sedem črtic in esejsistično ubranih glos). V zadnjem krogu se nam zde najbolj prepričljivi premišljanje o Slovenskem romanu — v celoti bomo to odlično pisanje ponatisnili v prihodnjem letniku Glasa, v vsaki številki po eno zaglavje — pa novela Snegovi Edena, ki jo pisatelj piše kot „gobarjev dnevnik“ in po kateri je poimenoval svojo knjigo. Ob izidu in javni predstavitvi knjige 24. oktobra letos pri Društvu slovenskih izobražencev v Trstu je kritik in literarni zgodovinar dr. Lino Legiša, primorski rojak, ki je knjigo predstavil, opozoril na Rebulovo izredno prefinjeno oko za nadrobnosti in posebnosti okolja, poudaril odliko Rebulovega jezika, njegovo svetovljansko globino, „evropskost njegove misli in široki razpon njegovih motivov, vse tisto, kar ga visoko dviga nad vsakršno provincialnost, posebno pa nad ožino in samozabrani ghetto takoimenovane zamejskosti“.

Edino literarno kritično razpravljanje ob novi Rebulovi knjigi smo do zdaj našli v letošnjem 9. zvezku tržaške slovenske revije Mladika. Pisec kritike je naš redni član lit. zgodovinar in univ. profesor Martin Jevnikar. Objavil jo je pod svojim stalnim zaglavjem Zamejska in zdomska literatura. Ugotavlja: „Rebulova knjiga je motivno bogata, vendar je poudarek na zamejstvu in njegovih težavah. Dela so nastala v daljših časovnih razmerah, ob večjih delih, zato so različna. Pisatelj pravi sam: ‚Po čem naj sodimo umetnika, če ne po tem, do kakšnih podvodnih plasti bivanja sega njegova mreža.‘ V nekaterih sestavkih je segel zelo globoko, v drugih je mreža posnela bolj pri vrhu. Vedno pa je mojstrsko podana narava in tudi jezik je tako izbrušen in prekvašen z izvirnimi primerami, da nima tekmeča.“

Rebulovi knjigi želimo prijatelji pri Slovenski kulturni akciji polnost uspeha. Znano nam je, da je bil odziv pri slovenskem knjižnem kupcu v matični Sloveniji ob izidu precejšen. Uradna režimska kritika o knjigi do zdaj še ni spregovorila. Dvomimo, da bo. Želeli bi, da se objektivno oglasi ob nji tudi slovenski kritik v zdomstvu. Novi knjižni dar odličnega sodobnega, tako svetovljansko in krščansko ubranega slovenskega pisca to zasluži. Rojakom, ki se jim ponudi ob obisku Trsta in Celovca nakup, jo priporočimo. Ob rob: v romanu Ob babilonski reki sta omenjena tudi Glas Slovenske kulturne akcije in tiskarna... n j

PROSIMO, POPRAVITE V GLASU julij-avgust 1977

V julijsko-avgustovski Glas 1977 se je vrnilo nekaj smiselnih napak v prispevke Vladimira Kosa in dr. Brumna.

Vabimo cenjene bravce, da pravilno berejo takole:

V Vladimira Kosa pesmi na 4. strani, zvani Prvi dvom, se tretji verz druge kitice pravilno glasi:

od ceste komaj kdaj protest zavor odmeva. ... (Ne:... preprost zavor...!)

V istega avtorja Pismu Meddobju v onstranstvo sloveni v (10) odstavku omenjeno Luckasevo knjigo Passing of the Modern Age pravilno z: Razpadanje moderne dobe. Pod zaglavjem Premišljevanja velja v Vinka Brumna raz-

pravljanju o Življenjski pristnosti in resnici dopolniti predzadnji odstavek 2. stolpca na 11. strani. Natisnjenemu odstavku manjka deset besed, kar ga dela neumljivega. Pravilno se odstavek glasi:

„Ko skušamo ugotoviti, odkriti ali spoznati bitno resnico ali resnico stvari, iščemo lahko obe ravni bitne resničnosti ali pa le katero od njih. Naše odkritje ali spoznanje more biti v skladu s katerokoli od bitnih resnic in zato moremo tudi v spoznani resnici razlikovati dve ravni: spoznanje stvari, kakor dejanski (sedaj in tukaj) je, in pa spoznanje stvari, kakor naj bi bila ali bi morala biti. Prvo imenujemo spoznano dejansko resnico, drugo pa spoznana vzorno resnico.“

(Nemastno tiskane vrstice v natisu manjkajo.)

darovi

dr. N. N., Buenos Aires, Argentina, 400 pesov
Alajzij Šonc, Argentina, 1.000 pesov
o. Gabrijel Arko ofm, Argentina, 500 pesov
N. N., R. Mejía, Argentina, 1.000 pesov
N. N., Bs. Aires, Argentina, 4.000 pesov
Stanko Jerebič, Argentina, 3.000 pesov
ga. Ljuba Lipušček, Argentina, 2.500 pesov
ga. Martina Maček Berlotova, Argentina, 1.000 pesov
N. N., Argentina, 10.000 pesov
Ignacij Grohar, Argentina, 1.000 pesov
lazarist Jože Mejač CM, Kanada, 10.000 pesov
Janez Medved, Kanada, 5 dolarjev
duhovnik Julij Čuk, Ecuador, 2 dolarja
N. N., Europa, 40 dolarjev
Ivo Gregorc, Švica, 31 dolarjev
akad. kip. France Gorše, Koroška, 547 šilingov

duhovnik Matej Rus, Italija, 13.230 lir
dr. Vinko Beličič, Trst, 30.000 lir
Jože Štefančič, Argentina, 2.000 pesov
Vinko Žitnik, Argentina, 4.500 pesov
Jože Peternel, Argentina, 2.500 pesov
Alojzij Šonc, Argentina, 2.000 pesov
Franc Lobnik, Argentina, 500 pesov
ga. Marija Maček, 3.000 pesov
N. N., Argentina, 6.000 pesov
N. N., Argentina, 2.250 pesov
župnik Vinko Zaletel, Koroška, 10 dolarjev
N. N., Švedska, 2 dolarja
dr. Dimitrij Bergant, Anglija, 2 dolarja
akad. kipar France Gorše, Koroška, 835 šilingov
prof. dr. Nikola Pribič, ZDA, 5 dolarjev
duhovnik Ludvik Ceglar, Brazilija, 200 cruzeirov

CORREO ARGENTINO CORR. CENTRAL Y SUC 7	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 1328339

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Izide dvanaestkrat na leto. Urejuje ga José Petric, Zapiola 1723, I D, 1426 Buenos Aires, Argentina. Tisk Editorial Baraga del Centro Misional Baraga, Colón 2544, Remedios de Escalada 1826, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Valentin Debeljak), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Za podpisane članke odgovarja podpisnik.